

DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA

LLETRA DE CONVIT

QUE

A TOTS ELS AMICS D'AQUESTA LLENGUA

ENVIA

MOSSÈN ANTONI M. ALCOVER, PRE.

VICARI GENERAL

TERCERA EDICIÓ

AMB LLECÈNCIA EGLESIÀSTICA

PALMA DE MALLORCA

ESTAMPA DE CA N'AMENGUAL Y MUNTANER

1902

PROPOSTA DEL PENSAMENT

Amb el moviment generós, ardit, sempre creixent, incontrastable, a favor de la nostra llengua estimadíssima, tants d'anys desjectada, envilida i desconeguda de sos mateixos fills, —tothom, per poder-la escriure i parlar correctament, demana la gramàtica i el diccionari.

De gramàtica en deixà una de feta i ja impresa bona part a costes i despeses de la Exma. Diputació de les Balears, l'eminent filòleg i dolcíssim poeta D. Tomàs Forteza, al cel sia ell, la mort del qual ploren les lletres mallorquines i sos amadors. Aquesta gramàtica, que sortirà, si Déu ho vol, dins un parell de mesos, sense la sintaxis, que és lo que no deixà fet l'autor (però hi ha qui amb l'ajuda de Déu omplirà tal minva, tan bé com sàpia), estam segurs que influirà poderosament dins l'estudi de la nostra llengua, anostrant els lectors en les reveladores, en les lluminoses ensenyances, vies, direccions i entreforcs de la ciència filològica, mostrant de destriar la nissaga de les paraules, d'aglapir etimologies i estudiar d'aprop i arribar a conèixer a fondo el geni, la naturalesa, l'encarnadura de la llengua.

Ara el diccionari no està fet, ni d'un bon tros. A Catalunya i a València, sitgles enrere, en feren alguns, notables per aquella època, però incomplets, que deixaven la cosa a mitges astes i que no responen an els imponderables progressos que ha fets la novella ciència filològica, ni a la revolució salvadora, profunda, radical que aquella admirable ciència ha obrada dins l'estudi de les llengües.

A Mallorca fins an el sigle XIX, que sapiguem, no en compongueren ni en publicaren cap de diccionari.

Els primers treballs d'això qui transcendiren an el públic, segons estam entesos, daten de l'any 1835 i perteneixen a la «Sociedad Económica de amigos del País». Aquesta Societat, tocada una mica massa, com moltes altres aleshores, de l'esperit utòpic que dominà l'Europa en el sitgle XVIII, personificat per l'Enciclopèdia, el qual, segons pinta meravellosament En Taine en la seva obra magistral *L'ancien Régime*, prescindint de les realitats històriques i no sabent que primer se muden de lloc les muntanyes que el geni, caràcter i manera d'ésser dels pobles, s'obstinà en fer un món nou flamant, això és, constituir, organisar i manetjar els pobles, les famílies i tot *a priori*, fent cas omís amb absolut de lo que fins llavò era estat el món, creent-se que era negoci de poques taules capgirar-ho tot i esvair-ho tot; —doncs aquella Societat, tocada d'aquest esperit, se proposà

devers l'any 1835 de fer un diccionari mallorquí-castellà... —¿Per redimir l'idioma matern? ¿per alçar-lo del abatiment a on se trobava? ¿per tornar-li lo que era seu? ¿per restituir-li el cetre i la corona de que l'havia iniquament desposseït l'absolutisme centralista i uniformista? —Per cap d'aquests motius, sinó per tot lo contrari. Escoltau-la ella mateixa, qui parla per boca del seu secretari dins una circular, convidant els lletraferits a l'empresa, amb aquests termes, qui retraten de cap a peus aquella generació de gent *il·lustrada*:

«*La Sociedad deseosa de contribuir por su parte á la generalizacion del habla nacional entre nosotros y á LA DESAPARICIÓN EN LO POSIBLE DEL DIALECTO MALLORQUÍN Á LO MENOS EN EL TRATO DE LAS PERSONAS CULTAS, LO CUAL MIRA COMO UN PASO HACIA LA MAYOR CIVILIZACIÓN DE LA PROVINCIA, ha resuelto emprender la formación del Diccionario mallorquín-castellano.*¹

¡Quin concepte més especial, per no dir-li una altra cosa, tenia aquella gent de la civilisació! ¡Quina manera més original d'esser *amics del País*, voler despullar *el país*, el poble mallorquí, un poble civilisat i constituït, d'una cosa tan íntima, tan coral, de tanta transcendència per la vida d'un poble, com és la seva llengua, mamada amb la llet sitgles i més sitgles! Amb una partida d'*amics* així, anava a mà el *país* de fer-se molt envant cap an el cementeri. ¡Pobre *país*, si no hagués tengut més sentit comú que aquells *amics*!

Gràcies a Déu, tal empresa no passà avant ni capità per lo esguerrada i esbordellada; i la nostra llengua, amb tants d'anys com son passats de llavò ençà, —lluny d'anar per les foranes i quart minvant, com volien aquells *amics*, que Deu haja perdonats, —va quart creixent i més per mig que mai; de cada dia és més estimada i festetjada i enaltida dels mateis i tot que abans no en feien gens de cas, i ja no està just una euvella davant el tonedor com estava devers l'any 1835, sinó que se defensa coratjosa, cobra força una cosa fora mida, i estén, assegura i consolida el seu domini, i ja no hi ha forces humanes que la puguen aixellar ni manco destronar ni esvair.

Amb més bones intencions i millors resultats, emprengué an aquell mateix temps la formació del nostre diccionari el franciscà P. Figuera, i el publicà l'any 1840, ben apreciable com a primera temptativa, però massa enfora de lo congruent i definitiu, tota vegada que se concretà a la llengua parlada aleshores a Mallorca.

Altres temptatives vengueren darrere la del benemèrit franciscà, però tan esburbades

¹ Posseeix un exemplar de dita circular i l'ha posada a la meva disposició mon amic coral D. Jaume L. Garau, i forma part de la seva riquíssima i notabilíssima col·lecció de manuscrits i impresos referents a Mallorca.

i mal sortades, que, si bé veren la llum pública, és molt dubtós que fessen donar cap passa a la nostra lexicografia.

Modernament a Catalunya i a València n'han tornats publicar de Diccionaris, però tots desgraciadament pateixen dels mateixos defectes que hem anomenats: se concreten a la varietat catalana o valenciana i a la època actual, ometent les altres regions i èpoques de la antiga nacionalitat catalana, i així resulta l'idioma esquefit, mutilat, escapçat.

D'una manera més àmplia, més racional, més completa compregué l'obra lexicogràfica el gran Mestre, D. Marian Aguiló, gloria puríssima de Mallorca i de la terra catalana, astre de primera magnitud de la lírica espanyola, patriarca del renaixement literari de Mallorca i Catalunya. Emprengué D. Marian ben de bon hora la gloriosa tasca del diccionari, no de la varietat mallorquina, catalana, valenciana o rossellonesa, sinó de la llengua parlada a totes aquestes regions, qui no és més que una i de la mateixa llengua escrita a dites regions sitgles enrere. Se passà gran part de sa vida en tal feinada, replegant mots, frases i modismes en les excursions que féu per tots els antics territoris de la llengua i per dins les biblioteques i arxius, arribant a tenir-ne molts de milenars, fent un comú espantós les cèdules a on les tenia escrits. Desgraciadament D. Marian passà d'aquest món a l'altre l'any 1897, al cel sia ell, sense que hagués començat amb tant de pertret reunit l'edifici immens.

Diuen que son fill D. Àngel du idea de acabar l'obra de son pare.² Déu ho faça; però no sabem si serà prest o tard. I mentrestant passen els anys; no hi ha noticia de que l'obra faça gaire via o estiga per a sortir; i d'altre vent creix d'una manera admirable i altament consoladora l'afició a la nostra llengua; batega aonsevulla el desig de conèixer-la de prop; se manifesten pertot arreu les ganes d'estudiar-la de prim compte per poder-la parlar i escriure així com pertoca; i de llevant a ponent, de tramuntana a migjorn demanen el diccionari.

I el diccionari no hi és. I si esperam que surta tot sol com els esclata-sangs o que nos vengui de l'aire del cel, esperarem debades. Si no hi ha qui el faça, no estarà fet mai ni sortirà mai.

Fent-me aquestes reflexions i veent que ningú se movia per tal obra, i petxucat mil vegades perquè jo no l'emprenia, a la fi me som resolt de sortir enmig, i cridar els amics de

² Això s'escrivia l'any 1900, i lo que hi ha de ver és que D. Àngel vol publicar els materials lexicogràfics que deixà son pare, baix del nom d'*Inventari de la llengua catalana*, i ja n'ha donades mostres damunt dues revistes de Barcelona.

la nostra llengua benvolguda, i proposar-los d'emprendre l'obra magna del Diccionari.

Per no anar-me'n just del meu cap i poder concretar qualche poc el pensament i exposar-lo an els amics de la Ciutat i de la part forana i de fora-Mallorca, nos som aplegats una partida de vegades alguns companys dins la biblioteca del palau episcopal, que el Bisbe generosament i amb gran pler de la seua ànima ha posada a la nostra disposició; i n'hem parlat d'asseguts, i trobam que, sense formació de Junta de cap classe, sense més organisme fonamental que el qui broll espontàniament de l'amor a la llengua, hem de cridar totes les persones que considerem indicades per [a] aquesta empresa literària, convidant-les *si en volen esser*; i constituir-nos en societat, a on, sense categories ni diferències de major i menor, treballar qui més puga per una obra de tanta transcendència.

II

QUÈ ÉS LO QUE VOLEM FER

Aquest diccionari no ha d'esser just de la llengua parlada a Mallorca i parlada actualment, sinó de la llengua qui amb lo nom de llemosina o catalana és coneguda i famosa dins el món literari des del segle XII, i és una de les branques més importants de la extensa, de la veneranda *llengua d'oc*, la qual floria a les totes ja en el segle XI i reinava com cap altra d'Europa des del Loira fins a l'Ebre, des dels Alps fins a l'Atlàntic; era la llengua usual de casi tots els trobadors d'Occident, l'única llengua vulgar qui en aquelles saons ja tenia literatura, gramàtica i diccionaris. Doncs d'aquella branca esponerosa d'aqueix arbre excels qui abrigava baix de les seues rames maternals tants de pobles i nacions, d'on brollaven tants de cants de *Fe*, *Pàtria* i *Amor*; d'aqueixa branca, qui se va estendre i arrelà, com arrelen les muntanyes, i florí i se carregà de fruits de vida, com les mares qui tenen la bendició del Senyor, des del comtat de Tolosa i la senyoria de Montpeller, seguint per les extenses i opulentes regions dels comtats de Rosselló, Cerdanya, Urgell, Besalú i Barcelona, reines de Mallorca, València i Múrcia, fins a les llunyanes i grandioses illes de Sardenya i Sicília i els comtats d'Atenes i Neopàtria dins l'encantadora i veneranda Grècia; d'aquesta llengua gloriosa, qui abans del segle XVI ja havia tinguts escriptors tan sublims com el rei en Jaume lo conqueridor, el B. Ramon Llull, Fr. Eiximenis, Sant Vicenç Ferrer, en Bernat Metge, n'Ausiàs March, en Joanot Martorell; d'aquesta llengua que ha resistides dins França i

Espanya les ferestes, rabioses i redoblades envestides del centralisme i uniformisme apoderats dels tronos d'Europa i opressors implacables dels pobles; i ha triomfat de la absorció i esvaïment que pretenien damunt ella les anomenades *llengües oficials*; d'aquesta llengua del bressol i del darrer sospir, d'aquesta llengua del cor, d'aquesta llengua estimadíssima, amb totes les seues variedats del Rosselló, Catalunya, Balears i València, amb totes les seues evolucions i creixences del sigle XI ençà; de la gran llengua catalana entesa així, ha d'esser el diccionari que volem fer, que anam a començar. Volem reunir, fins allà on nos sia possible, el tresor meravellós; volem fer l'inventari, tot lo complet que sabrem, de la riquesa, de l'opulència imponderable, estupenda, que en paraules, frases, adagis, modismes i formes té escampada i espargida la nostra llengua dins els nombrosos monuments escrits dels seus fills del sigle XI ençà, guardats dins biblioteques i arxius: riquesa i opulència qui brollen encara rabents, llampants, inestroncables, de la boca dels milenars de milenars de gent qui pobla Catalunya espanyola i Catalunya francesa, les Illes Balears i l'antic reïne de València.

III

MANERA DE REALISAR EL PENSAMENT

§. 1. Com han d'esser les cèdules

Lo primer de tot, l'únic sistema prenidor, l'única manera acceptable de fer aquesta gran replega, aquest nombrós i casi interminable inventari de paraules, frases i formes en que ha de consistir el diccionari, és el sistema de *papeletas* o cèdules, això és, replegar les paraules, frases i formes, posant-les a un trosset de paper quadrangular de 105 mil·límetres de llarg i 74 d'ample, escrivint per llarg.

Cada paraula, accepció o forma ha d'anar escrita al bell mig de la cèdula, i, en retxa a part, el poble o regió a on és usada, i, si és tret d'un llibre o document inèdit, indicar amb tota exactitud el títol i edició del llibre o document i la pàgina. Si es una paraula o forma poc coneguda o un adagi que no sia prou clar per referir-se a res estrany, poren posar-hi tot seguit una breu descripció o explicació; perquè lo que es diu la definició, serà lo darrer que hem de formular, per motiu de que, fins que tenguem totes les accepcions, tots els sentits

de la paraula, no podem definir-la d'una manera completa. Això no vol dir que, si un vol proposar una definició o adduir observacions sobre aquella paraula o forma, que no puga fer-ho, i prou que le hi agraiem. No cregueu que el tamany que donam per les cèdules sia massa petit: per la major part de les paraules n'hi haurà prou. Si per qualcuna que tenga molt que explicar, el paper no basta, poren aferrar-n'hi per un cap un altre d'igual, i, si no basten dos, aferrar-n'hi tres, fins que hi haja que escriure. Així estalviarem molt de paper i molt d'embalum, perquè de cèdules d'aquestes n'hi haurà d'haver no mils, sinó milenars de milenars.

Elles llavò s'han de classificar per paraules, de manera que, aplegades les de cada paraula, tenguem a punt el cabal que se necessita per fer l'article de cada una.

Per facilitar aquesta triadella, convé posar an el cornaló superior dret de cada cèdula la lletra inicial de la paraula an-a que va dedicada la mateixa, i an el cornaló inferior de la mateixa banda han de posar el número que cada col·laborador tenga a la llista de col·laboradors, número que oportunament li donaran, a fi de que a tota hora poguem sebre qualsevol cèdula qui l'ha presentada, i quantes n'ha presentades cada un: indicació que constarà, si Déu ho vol, en el mateix diccionari, a la llista de col·laboradors que hi haurà davant de tot.

Plenes les cèdules, els col·laboradors les aniran entregant a qualsevol dels secretaris que hi ha nombrats o a l'autor de la present, quant i com los vendrà millor, i aquests les ordenaran i distribuiran an els col·laboradors que hagen de fer la feina principal, això és, els articles de les paraules en que ha de consistir el Diccionari.

Tal volta convindria no entregar les cèdules fins i tant que el col·laborador crega tenir ja totes les d'una paraula o secció o llibre, a fi de poder-les consultar i sebre les que té, per no repetir-les, i les que no té, per enllestir-les i completar la cosa. Amb això convé deixar an els col·laboradors amplíssima llibertat.

§. 2. Les seccions: secció de monuments escrits.

Per fer la feina amb orde i no repetir-la debades, hem pensat de compartir-nos en seccions, senyalant a cada una un ram especial, això és comanant-li les cerques de totes les paraules, frases i modismes referents an aquell ram.

Ocorren tot d'una dos grans camps a on moure-se i treballar aquestes seccions: 1er els

monuments escrits en tots els sitgles de la llengua; 2on la llengua vivent en la boca dels pobles qui la parlen.

Els monuments escrits en tots els sitgles que la llengua compta d'existència: aquest és el camp més pla; però ¡vaja si ho és ample i llarg! La vista s'hi perd.

Els qui hi vullen treballar, s'encarregaran d'un llibre qualsevol, pertanyent a la llengua, o, si aquest és molt gros, o el col·laborador no té gaire coratge, d'una part de dit llibre, així com cadascú s'estim més. La Societat s'encarrega de proporcionar llibres an els col·laboradors que no en tenguen; i essent tants com són els llibres escrits en català, per estalviar temps, i, sobretot, diners, que mai basten per la mitat de les coses que un voldria, suplicam a tots els amics qui tenguen llibres en la nostra llengua i no estiguen per col·laborar en el diccionari, que facen el favor por amor de Déu de posar-los a la nostra disposició, perquè qualcú les pugua aprofitar, fent les cèdules de totes ses paraules.

Els col·laboradors d'aquesta secció poren simplificar molt la seva feina, no posant a cada cèdula el títol del llibre, sinó just la pàgina entre dos guionets deixant lloc davant per dit títol, però en tal cas no han de mesclar aqueixes cèdules amb altres, sinó guardar-les dins sobres i escriure damunt aquests: *Cèdules de tal llibre*. I llavò els secretaris ja posaran a cada una el títol del llibre amb abreviatura per guanyar espai, ja que totes les referències han d'anar dins el cos del Diccionari, a fi de que puguen sebre cada paraula d'on és sortida, i els qui s'assemblen a Sant Tomàs, ho puguen tocar amb ses mans.

Si el llibre de què un s'encarrega és una col·lecció de documents de diferents èpoques, convendrà, darrere l'indicació de la pàgina, posar-hi l'any an-a que perteneix tal document.

Però ¿quines paraules de tals llibres han de posar a les cèdules i quines han de deixar?

An el nostre entendre, hi ha que posar-les-hi totes, fins i tots les diferents formes de flexió o conjugació dels verbs: amb lo ben entès que, havent-n'hi tantes de paraules repetides, posades una vegada, ja n'hi ha prou. Ara si un no està cert de si una paraula ja l'ha posada, i li ha de costar gaire aclarir-ho, val més que la pos de bell nou, perquè al temps d'anar a veure si la té o no, podrà fer, no sols la cèdula de dita paraula, sinó la de trenta o coranta paraules més; i el mal que pot venir de posar una paraula tres o quatre o cinc vegades, només serà la mica de paper perdut, que no paga parlar-ne.

Per que les cèdules presentin les paraules no rònegues, no mortes, sinó vives, i amb tot el seu relleu i fent veure tot son valor, s'és mester posar a continuació de la paraula la frase del llibre a on figur, sempre que se tract de paraules o accepcions que no sien massa

conegudes, perquè n'hi ha moltes que un no necessita veure la frase a on se troben, per sobre que és que signifiquen: v. gr. *home, dona, casa, terra, camí*. Ara si tals paraules, ademés de l'accepció literal, en tenen d'altres d'analògiques o translatícies, no tan usuals, convé posar la frase a on tals accepcions figuren. No podem donar regles més precises sobre això: ja ho suplirà amb vantatge la discreció dels col·laboradors. Sols advertirem que en cas de dubte si han de transcriure la frase, val més transcriure-la, perquè, com més frases les cèdules contenguen, més llum i orientació tendran els col·laboradors que amb elles hagen de fer els articles de les paraules, i per consegüent més bo resultarà el Diccionari. Això de transcriure les frases troben que té una importància radical els competentíssims filòlegs dret catalans: lo Dr. Josep Balari i Jovany, D. Pompeu Fabra, lo Bisbe de Vic Dr. Torras i Bages, lo Dr. Antoni Rubio i Lluch, Mossèn Jacinto Verdaguer, i moltes d'altres persones enteses que hem consultades, de Mallorca, Catalunya, Rosselló i València.

Segons nos adverteix oportunament el degà dels escriptors mallorquins i glòria venerable de Mallorca, D. Pere d'Alcàntara Penya a una carta que sobre això ens ha escrita, hi ha que aprofitar el cabal que ens ofereixen el diccionaris publicats fins aquí, que sien qualche cosa més que la repetició servil, indigna, de diccionaris anteriors. En aquest ram hi ha molt que espigolar. Se fa precís que una partida de col·laboradors emprenguen la tasca de posar a cèdules totes les paraules que aquests diccionaris duen, juntament amb ses definicions que los posen; i quan aquestes paraules tenguen diferents accepcions, formes o modismes, dedicar a cada una una cèdula.

Aquest és el camí més segur per aplegar tot el tresor de la llengua escrita, qui és la part més abundosa, més selecta, més estimable de l'idioma, i llavò que inclou la part de llenguatge científic que tenim i que només se troba an els llibres, tota vegada que fa més de dos sigles que les ciències no parlen català, sinó llatí o castellà, o una altre de les ditxoses *llengües oficials*, i el llenguatge tècnic per tal motiu és completament foraster, fins a l'extrem d'haver-hi *pobres d'esperit*, no dels que Cristo anomenà benaventurats, que se figuren que el català no serveix per [a] les ciències per falta de nomenclatura tècnica, com si el català no fos estat, com fa notar el gran Menéndez Pelayo, la primera llengua moderna en que parlà la filosofia, la ciència, per boca sobretot del B. Ramon Llull.

Precisament perquè les ciències, sobretot les naturals, se són fetes tan envant del B. Ramon ençà, i han compostes i adoptades una mala fi de paraules, prenent els elements del llatí i del grec, tresor comú de les llengües neollatines, i del qual té dret el català de proveir-

se com qualsevol altra, ja que se tracta de l'heretat paterna, i fins al present no ha merescut que el declarassen bort, això és, desheretat, i, si qualcú ha pretengut o pretén declarar-le-hi, és sense cap dret i contra tota justícia; precisament per tots aquells motius, no sols s'és mester replegar dels llibres la part riquíssima de llenguatge científic que tenim, sinó que hem de augmentar aquest tresor, adaptant a la nostra llengua els mots tècnics de les diferents ciències i arts que desgraciadament no tenim, seguint les petjades dels savis que en les altres llengües neollatines han fet lo mateix, això és, prenint els elements grecs o llatins d'aqueis mots i donant-los una desinència acomodada al geni de la nostra llengua.

Naturalment que aquesta tasca l'hauran d'emprendre els més lletraferits, els qui sàpien una mica les tresques dins la filologia i la història de la llengua. Creim que no n'hem de passar fretura de gent així, que en tendrem abastament, si Déu ho vol.

Per restablir el llenguatge científic català, serviran una cosa de no dir les obres del B. Ramon, tota vegada que ell n'escrigué tantes i tantes en la nostra llengua, de teologia, de filosofia, de ciències naturals. També serviran molt les obres de Mestre Arnau de Vilanova, de Fra Eiximenis, els llibres ascètics, els de medicina, que n'hi ha prou, els sermonaris, les col·leccions legislatives o recopilacions de costums o usos de diferents ciutats i viles, els retglaments, constitucions i ordinacions de col·legis, gremis, corporacions civils i eglesiàstiques, els Catecismes, Rituals i Consuetes de les diferents diòcesis i iglésies de Catalunya, Balears, València i Rosselló, els protocols dels antics notaris, i d'una manera especial els inventaris que se troben units a diferents escriptures, que són una mina riquíssima per [a] la lexicografia. Amb una paraula, les biblioteques i arxius ben escorcollats ens retornaran una part molt grossa del llenguatge científic, que per una partida de causes llamentables les darreres generacions deixaren en mala hora arraconar. Els amics de papers vells ja poren veure si ens ne repleguen una bona partida d'aqueis que hem indicats com a mines del llenguatge científic o erudit, i si les nos deixen, per aprofitar-los per [a] l'obra magna del Diccionari.

§. 3. Mostra de les cèdules de la secció de monuments escrits

Per fer més tangible tot lo que hem dit sobre la manera d'enllestir les cèdules d'aquesta secció, presentarem un parell de mostres.

Suposem els quatre casos que pot haver-hi: 1er un col·laborador encarregat d'un

llibre, i que aquest sia el tom III del famós i admirable *Tirant lo Blanch*; 2on un altre encarregat d'una col·lecció de documents de diverses èpoques, i que aquesta sia el tom VII del *Bolletí de l'Arqueològica Lul·liana*; 3er un altre encarregat d'una part de un diccionari, qualsevol dels qui hi ha, v. gr. un tros corresponent a la lletra D del diccionari del P. Figuera; i 4rt un altre que li vengà be fer cèdules d'aquí i d'allà, sense encarregar-se de cap llibre.

Per als tres casos primers copiem tres trossets, i llavò hi farem les cèdules.

«Complides les festes e los embaxadors partits, lo Emperador solicitava sos consells sovint sobre la guerra ... »

Tirant lo Blanch, T. III, cap. CXCI.

«Molt honorable monsenyer: ans de mes aprobeir me coman en gracia e merce vostra ... »

Bolletí de l'Arqueològica, T. VII, p. 2.

«DA. segona persona singular de imperatiu de dar. *Da*.

DABLE, adj. Lo qui se pòt fer. *Dable*.

DACTILICH, ca. adj. Pertanyent al pèu del vérs dáctilo. *Dactílico, ca*.

DÁCTILO. m. Cert pèu de vérs. *Dáctilo*.

DACTILOGÍA, f. Art de parlar ab sos dits. *Dactologia etc. »*

Facem ara les cèdules d'aquests tres trossos, numerant-les per llavò posar-hi les notes que hi calran:

3

R.

Festes.

—I.—

89

1

C.

Complices: *complices* les festes.

—I.—

Nota que diu complices y no *cumplides*.

89

4

E.

E.

Conjunció copulativa.

89

2

L.

Les: les festes.

—I.—

89

7

P.

Partits: complides les festes e los embaxadors partits.

—I.—

89

5

L.

Los: los embaxadors.

—I.—

89

12

8

L.

Lo: lo emperador.

—I.—

89

6

E.

Embaxadors.

—I.—

89

13

11

S.

Sos: solicitava sos concells.

— I. —

89

9

E.

Emperador.

— I. —

89

12

C.

Concells.

— I. —

89

10

S.

Solicitava.

— I. —

89

L.

La: la guerra.

—I.—

89

S.

Souint: sollicitava sos concells souint.

—I.—

89

G.

Guerra.

—I.—

89

S.

Sobre: sollicitava sos concells... sobre la guerra.

—I.—

89

M.

Monsényer,

—2.—Doc. de 1478.

Forma antiga de monsenyor, sortida, no de l' ablatiu llatí, sino del nominatiu: Usada encara a Ivissa, y per Gandesa, Batea, Calaceyt y altres punts de per allà.

89.

M.

Molt: Molt honorable Monsenyer, ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. de 1478.

89.

A.

Ans: ans de mes aprobeir.

—2.—Doc. de 1478.

89.

H.

Honorable: Molt *honorable* monsenyer, ans de mes aprobeir, me comán en gracia... vostra...

—2.—Doc. de 1478.

89.

A.

Aproseir.

—2.—Doc. de 1478.

Forma antiga de procedir. Hi ha la pèrdua, molt frequent de la *d* entre vocals y el prefig *a* aficat fora de lloch a la paraula.

89.

D.

De: ans de mes aproseir.

—2.—Doc, de 1478.

89.

M.

Me: me coman en gracia e merce vostra.

—2.—Doc. de 1478.

80.

M.

Mes: ans de *mes* aproseir.

—2.—Doc. de 1478.

89.

G.

Gracia: ans de mes aproseir, me coman en gracia e merce vostra.

—2.—Doc. de 1478.

89

C.

Coman: me *coman* en gracia vostra.

—2.—Doc. de 1478.

89

E.

E: en gracia e merce.

—2.—Doc. de 1478.

89

E.

En: me coman en gracia... vostra.

—2.—Doc. de 1478.

89

D.

Da: segona persona singular de imperatiu de dar.

—157.—

89

M.

Merce: ans de mes aproseir me coman en gracia e merce vostra.

—2.—Doc. de 1478.

89

D.

Dable: adj. lo que se pot fer.

—157.—

89

V.

Vostra: en gracia... vostra.

—2.—Doc. de 1478.

89

D.

Dactiologia: f. Art de parlar ab sos dits.

—157.—

89

D.

Dactilich, ca: adj. pertanyent al peu dàctilo.

—157.—

89

R.

Realmes: per regnar | en tots los *realmes*.

J. Verdaguer, Bethlem, p. 53.

89

D.

Dactilo: m. Cert peu de vers.

—157.—

La terminació d'aquesta paraula no es catalana. Toca dir: *dactil*.

89

J.

Jovent: ¡Ay, ay la vial, | la vida del *jovent*.

P. Orlandis, Poesies, p. 49.

Sinònim de *jovens*, *gent jove*.

89

A.

Adoral: àucells de la gloria | volem a *adoral*.

J. Verdagner. Bethlem, p. 47.

Contracció de *adorarlo*, suprimint la r y invertint l'artícle, cosa frequentíssima.

89.

A.

Arribar: voldria *arribar y molarre*.

M. Aguiló. Recorts de juvenesa, p. 40.

Modisme que significa arribar tot d'una a lo que un voldria.

89.

M.

Molsuda: dormir en la *molsuda* arena

P. Orlandis, Poesies, p. 56.

89.

C.

Cativat: cativat pe 'l recort sant | de la Verge mallorquina.

M. Costa, Poesies, p. 26.

89.

C.

Cuyta: ta amable *cuyta* de obrir.

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 47.

Sinònim de frissansa.

89.

M.

Mantell: mantell inmens que rossega.

M. Costa, Poesies, p. 33.

89.

A.

Albada: l' albada | ab s' estel de clara llum

M. Aguiló, Recorts de juvenesa, p. 71. •

89.

Les 35 cèdules primeres ja hem dit d'on són preses, i, per lo que hem indicat més amunt, només duen la pàgina i no el títol del llibre ni el nom de l'autor. Les nou darreres duen nom d'autor i del llibre perquè són per mostra dels qui no s'encarreguen d'una obra determinada, sinó que facen cèdules d'ací i d'allà.

La cifra 89 que duen totes en el cornaló endret inferior, es el que tenc a la llista de col·laboradors, per lo que he dit que el col·laborador ha de posar en dit lloc el seu número de llista.

An el n. 1 hem posada la anotació de que *complides* és lo mateix que *acabades*, perquè no és gaire freqüent tal significança de *complir*.

[An el n. 7 hem fet notar que *partits* no és sinònim de *dividits*, sinó d'*anats*.]

A-n el n. 13 només hem transcrit l'adverbi amb lo verb, perquè és amb lo verb que va per graduar i afectar la significança del mateix.

Des del n. 17 fins el 30, darrera l'indicació de la pàgina hem posada la cifra 1478, que correspon a l'any que fou escrit el document d'on prenim la cèdula. Ho hem fet així perquè no se tracta d'un llibre, sinó d'una col·lecció de documents de diverses èpoques, i si no posàssem l'any de cada un, vendria una confusió, que no pot venir tractant-se d'un llibre d'una època determinada.

Convé que els qui estan encarregats de fer cèdules d'un dels diccionaris o d'una part dels mateis, si hi troben errades, les facen notar, i que hi posen les advertències que creguen del cas.

§. 4. Seccions del llenguatge vivent

Aquí sí que n'hi ha de camp per córrer.

La secció del llenguatge vivent és importantíssima, capital. Molts se figuren que la nostra llengua és una llengua morta. Concedeixen que altre temps, bé, seria tot lo que vullam; però, lo que es diu ara, és morta i ben morta. Aquests tals fan llàstima i rialles en el mateix temps, perquè demostren una ineptitud absoluta en matèria de prendre el pols a una llengua, i que no han estudiada poc ni molt la nostra ni se són fixats gens en l'estat a on se troba tant a Catalunya, com a Mallorca, València i el Rosselló. Estudiada de prop la llengua parlada actualment en aquestes regions, a pesar de més de dos sitgles de desolació

literària, a pesar de tant de temps d'haver estat abandonada a sí mateixa, sense casi gens de conreu artístic, considerada inepta e indigna de servir de vehicle, de vesta, a les altes especulacions i concepcions cabdals de l'esperit, a pesar de tot això i de la guerra verinosa i encarnissada que li ha feta el centralisme cesarista espanyol i el francès, pitjor i més radical encara que l'espanyol; a pesar de totes aquestes coses, tan polent campava la nostra llengua, rels tan fondes havia posades dins el seu antic reialme, tan valenta és, de tan bon prou, tan brinosa, tan estrènua, tan indomable, —que ha resistit admirabilíssimament, ha surat damunt tot, no l'han poguda capxafar ni arronsar ni malferir! Cops blaus té, i qualche trauc, i escarrinxades, i peladures, i qualche os fora del lloc, i qualche membre mig baldat o afollat; perquè isabeu de quina manera l'han fiblada i botxinetjada. No; com no l'han retuda, com no l'han arronsada, com no l'han morta, ja no la retran, ja no l'arronsaran, ja no la mataran. La seua vida, per tort que venga an els seus contraris, està assegurada i ben assegurada; el camp és seu; la victòria és seua.

Sí; tot el mal, tots els cops, totes les ferides que li han fetes, desapareixeran, se posarà bona de tot, xalesta i sana com un gra d'all, si, com a bons fills, li tenim l'esment que li devem, si nos ne cuidam segons ella s'ho mereix, si li aplicam els remeis que pertoquen, que tots estan en la nostra mà.

¿Quin ha d'esser aquest esment, aquesta cura, aquests remeis? Estimar-la amb tot lo nostre cor, i estudiar-la amb tota la nostra ànima, i tornar-li lo que és seu; no afrontar-la anant a manllevar a cal veïnat o a lo més amunt del carrer allò mateix que ella té dins la seva caixa, dins la seva botiga, bo i rebedor i a disposició de tots el seus fills. Lo que importa és fer-nos-ne càrrec de bon de veres, i no estar empegueïts de servir-nos-ne. No és cap mala mare que nos hàgem d'averkonyir de res seu, antes més nos honra i exalta.

Sí; ben estudiat el llenguatge vivent a Catalunya, an el Rosselló, a Mallorca, a València, ben cercats tots els racons de l'antiga nacionalitat catalana, encara resulta l'idioma riquíssim i no impossible de restablir son primitiu imperi, pompa i esplendor. La qüestió és cercar, rastretjar, enforinyar pertot, no deixar cap raconet, aficar el nas per onsevulla, a fi de replegar, de remassar tot lo que hi haja, i llavò fer la triadella.

Aquesta font del llenguatge vivent, això es, com diu D. Pere d'A. Penya en la carta referida, «la paraula qui se diu i no queda consignada a cap llibre», «aquesta font pot proporcionar gran nombre de paraules poch conegudes perquè de vegades o sovint sols les empren certa classe de persones».

El degà dels escriptors mallorquins troba molt avenguda l'idea que proposàrem i proposam, de dividir la gran feina del Diccionari en seccions per professions, arts i oficis, de manera que els col·laboradors trien la secció o seccions que més los agradin, i els apuntats a cada secció que cerquin, que repleguin totes les paraules, adagis i modismes propis d'aquella professió, art o ofici; perquè, com totes les paraules i modismes de la nostra llengua, i de totes les altres llengües, estan inclosos i perteneixen a una professió o ofici determinat, aquesta és la manera de compartir-nos la feina i no repetir-la bajanament; aquesta és la manera de trobar tots els racons de l'idioma, d'esclovel·lar-lo, d'endardellar tot el seu cabal. Així seran ben clares les paraules i modismes que escaparan an aquestes seccions.

Elles han d'esser tantes, naturalment, com les professions, arts i oficis, i un mateix col·laborador porà pertènixer a diferents.

Lo primer de tot hi ha que fer la llista de dites professions i oficis; i ha d'esser molt per menut i ben espinzellada, a fi de que sia més bo de fer trobar totes les paraules referents a tal secció, sense fer llobades ni coes, ni deixar res per verd, tota vegada que en la replega no hi ha que refuar ni rebrotxar res: tota herba ha de fer feix; ho hem de prendre tot a benefici d'inventari. Darrere ja vendran els qui triaran, els qui netetjran; i a una banda quedarà la palla, i la polsegada, i els baleis, i les grianses, i a l'altra part el bon gra, net i porgat, a disposició de tots els fills de la Pàtria que en vullen fer pa saludable i savorós per nodrir el cos i sadollar l'esperit.

§. 5. Llista de les seccions del llenguatge vivent

Aquesta llista no és obra exclusivament nostra: són una partida que nos han ajudat a engarbullar-la. Hi tenen part tots els amics que assistiren a les tres o quatre reunions que dins el maig de 1900 tenguérem a la biblioteca del palau episcopal.

Les seccions del Dret Internacional, Polític, Administratiu, Penal, Civil, Mercantil, Processal i Poder judicial son fetes dels advocats D. Antoni Frates, D. Miquel Rosselló i Alemany i D. Estanislau de K. Aguiló, Arxiuer del Reine de Mallorca; les seccions referents a la Milícia i Marina de guerra són obra de D. Jaume Lluís Garau, Comissari de Guerra de les Balears; en les de Comerç i Marina Mercant m'han aidat ferm D. Jacinto Nadal i D. Fèlix Escalles; les de Física, Química, Historia Natural i Agricultura són ordenades dels naturalistes

don Josep Monlau, President de la Cambra Agrícola de les Balears, i D. Pere J. Gili; les d'enginyeria són de D. Eusebi Estada, Enginyer *en cap* d'Obres públiques de la Província; les d'Enginyeria de Mines són de D. Eugeni Molina, Enginyer *en cap* d'aquest ram a les Balears; les d'Enginyeria de Boscs i Garrigues són de l'Excm. Sr. D. Rafel Álvarez Sereix, enginyer del mateix ram; les de Medicina i Cirurgia són del Llicenciat en aquestes Facultats D. Rafel Ribes; les de Veterinària són del metge i menescal D. Antoni Bosch; les de Farmàcia, del potecari D. Juan Valenzuela, President del Col·legi Farmacèutic de Balears; les d'Arquitectura, Pintura i Escultura amb les seues ramificacions són de l'Arquitecte Diocesà i Provincial D. Juan Guasp, del Mestre Major de Fortificacions D. Pere d'A. Peña i del mestre d'Obres D. Bartomeu Ferrà; i les de Música, dels crítics musicals D. Antoni Noguera i D. Miquel Binimelis.

No presentam aquesta llista com a definitiva, ni pretenim que sia irreformable, ni immillorable. Creim que té buits, omissions i deficiències, la part que no és obra d'aquells amics meritíssims que hem anomenats. La presentam perquè nos indiquin, aqueis buits, omissions i deficiències, i nos facen totes les observacions i advertències necessàries per redreçar-la i completar-la.

Aquesta llista no pretén esser una taula sinòptica, rigorosament ordenada, de totes les ciències i coneixements humans, i arts i oficis de la vida. No pretén esser més que lo que hem volgut que fos: una taula, ordenada amb una mica de lògica, de les ciències, professions lliberals i oficis mecànics, que present les diferents seccions numerades en que s'ha de dividir la gran feinada de replegar les paraules, termes, adagis i modismes del llenguatge vivent català, a fi de que totes les persones que vullen col·laborar, que vullen prendre part amb una tasca tan llarga i tan vasta, puguin veure les seccions que hi ha i proposar les que hi falten, i escollir aquelles, a on vullen fer feina.

Com hi ha tantes professions i oficis que versen sobre unes mateixes coses i les ciències i arts s'ocupen molta vegada dels mateis punts, si bé baix de diferents aspectes, per això hi haurà seccions an aquesta llista que coincidiran, lo qual farem notar oportunament a fi de que els col·laboradors de les tals ho tenguen entès i se puguin repartir la feina, considerant-se com d'una sola secció.

SECCIONS

Teologia

1.— TEOLOGIA GENERAL: Divina Revelació en l'Antich i Nou Testament: arguments de la mateixa.

2.— Llocs Teològics o Fonts de la Revelació.

3.— TEOLOGIA ESPECIAL: Existència de Déu i la seua Essència; Atributs divins. (Vid. Secc. 23).

4.— Unidat i Trinitat de Déu.

5.— Déu Creador del món, àngels i homo. Elevació d'àngels i homo a l'orde sobrenatural i caiguda d'uns i altre.

6.— Cristo, ver Déu i ver homo; Cristo Salvador.

7.— Maria Santíssima: la seva dignitat, privilegis, advocació. Veneració, advocació e intercessió dels Sants.

8.—Gràcia de Cristo; Gràcia actual; Gràcia habitual; Mèrit; Virtuts infuses.

9.—Novíssims; La comunió dels Sants.

10.— TEOLOGÍA MÍSTICA-ASCÈTICA. Prenocions; Perfecció espiritual: naturalesa, noció, qualitats i béns de la Perfecció.

11.— Vies de perfecció: Via Purgativa: generalitats; pràctica: defectes a purgar i passions a dominar; purgació dels sentits exteriors i dels interiors; oració i mortificació.

12.— Via Il·luminativa: generalitats i obres de la mateixa (virtuts teològals; virtuts cardinals).

13.— Via Unitiva: generalitats; obres de la mateixa.

14.— TEOLOGIA MORAL: Actes humans: consciència, Llei, pecats, virtuts, preceptes.

15.— Justícia i Dret: restitució.

16. L'HERMENÈUTICA SAGRADA: Sagrada Escripura: Autoritat, Inspiració, Autors. Cànon i Llibres apòcrifs. Edició de la Sagrada Escripura: Text primitiu, Versions, impressió.

17.— Interpretació de la Sagrada Escripura: sentits; regles; concordances; figures; símbols. Arqueologia i Cronologia Sagrades.

18. —Llibres Legals, Històrics i Sapiencials de l'Antic Testament; Profetes Majors i Menors. Llibres del Nou Testament.

Filosofia

- 19.— Lògica: Dialèctica i Crítica.
- 20.— Ontologia.
- 21.— Cosmologia. (Vid. Secc. 279).
- 22.— Psicologia: Antropologia.
- 23.— Teodicea. (Vid. Secc. 3).
- 24.— Ètica i Dret Natural.

Dret Canònic

- 25.— Principis. Fonts del Dret Canònic; col·leccions canòniques.
- 26.— Persones de la Iglesia: Constitució de la mateixa: Jerarquia d'Orde i de Jurisdicció: graus i actes de cada una.
- 27.— Ordes Relligioses; congregacions; germandats i confraries; associacions piadoses: organisme i vida de les mateixes.
- 28.— Coses eglesiàstiques: Sagraments; sacramentals; cerimònies i funcions sagrades (Litúrgia). —Sufragis i obres pies.
- 29.— Relíquies dels Sants.
- 30.— Festes, dijunis, penitències.
- 31.— Edificis destinats a la Sagrada Litúrgia i ses dependències. (Vid. Secc. 408 i 409).
- 32.— Vasos sagrats, custòdies, ostensoris; adreç d'altar. Mobiliari; robes i ornaments d'iglésia.
- 33.— Enterraments i ses diferents classes tot lo referent an aquest ram.
- 34.— Hospicis i hospitals i tot lo referent an aquest ram. (Vid. Secc. 418 i 419).
- 35.— Edificis destinats a l'ensenyança eglesiàstica. Seminaris: organisació i règimen. (Vid. Secc. 54 i 421).
- 36.— Béns temporals: oblacions, obvencions, deumes i primícies.
- 37.— Beneficis, capellanies i demás fundacions piadoses: diferents classes i coses pertanyents a les mateixes.
- 38.— Penes: penitències i censures.

39.— Delictes: contra Déu, contra les coses espirituals, contra les temporals i contra el proïsme. (Vid. Secc. 67).

Dret Civil

40.—Dret: Idees generals: *Dret Internacional* o de gents: públic i privat. Doctrina: tractats de pau i d'amistat, d'aliança, d'extradició, de relacions civils, de propietat literària, de comerç.

41.— *Dret Polític* o Constitucional: Dret fonamental; Poder Moderador: Monarquia (Llei de successió, Casa Real, Prínceps, Infants); Oligarquia: Democràcia, República; Reialesa i Soberanies mitgevals.

42.— Constitució: Poder Legislatiu: Senat, Congrés. Antigues Corts. (Vid. Secc. 415).

43.— *Dret Orgànic*: Llei Provincial: Governadors; organismes d'administració; Sanitat Provincial; Orde públic; subdelegacions. Llei Municipal: Batles; Municipis; organismes; Sanitat local. Organismes antics que els Provincials i Municipals d'ara substituïren. (Vid. Secc. 413, 325, 345, 419 i 420).

44.— *Dret administratiu*: Governació: Antics Consells d'Estat. Ministres. Lleis de Policia i Sanitat antigues i modernes. (Vid. Secc. 413, 325, 345, 419 i 420).

45.— Administració: Hisenda general, provincial i municipal: organismes de la Hisenda pública; antic Fisc Real; Real Patrimoni.

46.— Aduanes.

47.— Contribucions, talles, gavelles: repartiment i cobrança de les mateixes.

48.— Estadística: cadastres; empadronaments; noms propis i llinatges; noms de ciutats, viles, llogarets i possessions (masies).

49.— Sistemes monetaris: Seques; fabricació de moneda.

50.—Sistemes de pesos, mides i mesures.

51.— Lleis d'aigües: antigues i modernes: siquiers, batles d'aigua, sindicats.

52.— Reglaments de camins, ferrocarrils, telègrafs i telèfons; Comunicacions i Correus. (Vid. Secc. 140 i 294).

53.— Lleis de mines. (Vid. Secc. 301 i 302).

54.— Lleis d'Instrucció pública: Institucions antigues i modernes: Estudis Generals; Universitats; Col·legis; Escoles especials; Instituts de 2.ª Ensenyança ; Instrucció primària;

Exàmens; Títols acadèmics; Ateneus i Acadèmies de Literatura i Belles Arts. (Vid. Secc. 35 i 421).

55.— *Governació*: Jurisdicció Militar: Lleis constitutives dels exèrcits; organismes militars i funcions pròpies de cada un; unitats orgàniques i administratives; categories; cartilles d'uniformitat; condecoracions; Ordenances; Reglaments; Acadèmies Militars; Divisió territorial; forces irregulars.

56.— Indústries Militars: material de guerra; fàbriques de productes militars; material d'Artilleria, d'Enginyers, d'Administració militar, de Sanitat.

57.— Tàctica i estratègia.

58.— Còdic militar; consells de guerra; establiments penals; procediments.

59.— Art Militar antic: Jerarquies; privilegis; ordenances.

60.— Ordes Militars antigues: la seva constitució i organismes.

61.— Art Militar antic: vestuari; guarniments.

62.— Art Militar antic: armes ofensives i defensives, de combat i de siti: armadures.

63.— Exercicis i festes militars.

64.— *Marina de Guerra* antiga i moderna: noms de les naus. La seua construcció. (Vid. Secc. 89 i 425).

65.— Armeig militar de les naus.

66.— Personal i divises de la Marina de guerra: organismes.

67.— *Dret Penal*: antic i modern. Regles generals; delictes, faltes i penes; indults i amnisties.

68.— Establiments de correcció; execucions; ministres i instruments de tortura. (Vid. Secc. 422).

69.— *Dret Civil*: Lleis: sos efectes i regles per [a] la llur aplicació.

70.— Persones.

71.— Béns: propietat i les seves modificacions. (Vid. Secc. 39).

72.— Diferents maneres d'adquirir la propietat.

73.— Obligacions i contractes.

74.— Lleis hipotecàries; capbrevacions.

75.— Lleis del Notariat.

76.— *Dret Mercantil*. Còdics de comerç.

77.— Registre mercantil; llibres i comptabilitat del comerç.

- 78.— Disposicions generals sobre contractes de comerç.
- 79.— Llocs i cases de contractació mercantil. (Vid. Secc. 420).
- 80.— Agents mediadors del comerç i llurs obligacions.
- 81.— Lleis de Bossa: operacions bursàtils.
- 82.— Companyies mercantils.
- 83.— Bancs i cases de canvi.
- 84.— Contractes especials del comerç.
- 85.— Botiguers i tenders: cases de comerç: amos; dependents. Viatjants del comerç.
- 86.— Marxandos i venedors a la menuda. Placers i placeres.
- 87.— Exposicions: universals; particulars; especials i tot lo referent an aquest ram.
- 88.— *Comerç marítim*: naus: antigues i modernes; els seus noms.
- 89.— Naus: la seua construcció i reparacions: mestres i treballadors que hi prenen part. Drassanes. (Vid. Secc. 64 i 425).
- 90.— Naus: armeig i personal.
- 91.— Naus: maniobres; lastres.
- 92.— Naus: direcció dels vents; estat del cel i de la mar.
- 93.— Persones que intervenen en el comerç marítim.
- 94.— Contractes especials del comerç marítim: nòlits.
- 95.— Soscaires, perjuis i accidents del comerç marítim; justificació i liquidació de les avaries.
- 96.— Reglament de Marina.
- 97.— Inscripció marítima.
- 98.— Hipoteca naval.
- 99.— Suspensió de pagaments; bancarrotes i abatiments (quebres) .
- 100.— Prescripcions.
- 101.— *Poder Judicial*, fors comuns i especials.
- 102.— Orde Judicial i Fiscal, antic i modern: Tribunals Supremes; Audiències Territorials i Provincials; Jutjats de 1.ª Instància i Municipals; auxiliars i ministres dels Tribunals. (Vid. Secc. 414).
- 103.— Advocats i procuradors.
- 104.— Dret Processal: civil i criminal.

Lletres

- 105.— Filologia; Gramàtica; Lèxica.
- 106.— Preceptiva literària: producció literària; prosa i vers.
- 107.— Teatre: personal i material: representacions.
- 108.— Periòdics i Revistes.
- 109.— Història; Cròniques; Cronologia.
- 110.— Paleografia; Arqueologia; Numismàtica; Diplomàtica.
- 111.— Arxivers i Bibliotecaris.

Matemàtiques

- 112.— Aritmètica.
- 113.— Àlgebra.
- 114.— Geometria.
- 115.— Trigonometria.
- 116.— Càlculs.

Física

- 117.— Matèria: propietats generals; forces.
- 118.— Atracció universal; gravitat; densitat.
- 119.— Pèndul, balança: propietats particulars.
- 120.— Hidrostàtica: equilibri i pressions dels líquids.
- 121.— Pesos específics: areòmetres.
- 122.— Hidrodinàmica: capil·laritat; endosmosis.
- 123.— Gasos: baròmetre; aeròstats; paracaigudes; màquina pneumàtica; sifons; bombes.
- 124.— Acústica: sons, ecos; teoria física de la música.
- 125.— Calòric: termòmetres; piròmetres; manantials o fonts de calor; Calorimetria; dilatació; canvis d'estat.
- 126.— Higrometria.

- 127.— Conductibilitat; irradiació.
- 128.— Màquines de vapor: diferents aplicacions.
- 129.— Ferrocarrils. (Vid. Secc. 294).
- 130.— Calefacció: xemenees; foganyes, estufes: calorífers.
- 131.— Òptica: Llum; reflectiment; refracció; miralls.
- 132.— Espectre solar; instruments d'òptica: ulleres; microscopis; telescopis; fotografia; cinematografia.
- 133.— Visió: estereòscop: miopia; presbícia, etc.
- 134.— Magnetisme: imants; brúixoles.
- 135.— Electricitat: electrificació; electròscop.
- 136.— Màquina elèctrica, efectes elèctrics; pila elèctrica.
- 137.— Galvanoplàstia.
- 138.— Electro-magnetisme.
- 139.— Electrodinàmica; solenoids.
- 140.— Telègrafs elèctrics; ferrocarrils i tramvies elèctrics; telefonia. (Vid. Secc. 52, 294 i 295).
- 141.— Fenòmens d'inducció: corrents termoelèctriques; diamagnetisme.
- 142.— Electroquímica: fonografia.
- 143.— Electricitat animal.

Química

- 144.— Alquimistes; transmutació dels metalls.
- 145.— Aigua i els seus components; aigües minerals; destil·lació.
- 146.— Anàlisi; síntesis; àtoms; mesclures i combinacions; àcids; òxids; sals.
- 147.— Afinidat; equivalents; pesos atòmics; fórmules; metalls i metal·loids; cossos simples i composts; aire i sos components.
- 148.— Carbó; àcid carbònic; aplicacions industrials.
- 149.— Gasos d'il·luminació; motors de gas.
- 150.— Combustibles: composts oxigenats del nitrogeni; amoníac; nitrats; la seva fabricació.

151.— Sofre i els seus composts; ses aplicacions agrícoles, terapèutiques e industrials; fabricació de l'àcid sulfúric.

152.— Fluor; gravat damunt vidre: clor; blanqueig i desinfecció: composts.

153.— Fòsfor: candeletes fosfòriques; fosfats; superfosfats; aplicacions agrícoles d'aqueis; focs-follets, llumet de Sant Telm.

154.— Arsènic i els seus composts: contraverins. (Vid. Secc. 250, 336 i 352) .

155.— Metalls; aleacions; amalgames.

156.— Potassa; sosa; composts.

157.— Cals i magnèsia; composts.

158.— Alums; laques; vidres; porcellanes; ceràmica en general. (Vid. Secc. 438) .

159.— Metalls en general; metal·lúrgia.

160.— Metalls preciosos

161.— Química orgànica: generalitats.

162.— Cel·lulosa; fibres textils.

163.— Amidó i fècules.

164.— Gomes i reines.

165.— Sucres: la llur fabricació.

166.— Albúmina; gluten, etc.

167.— Alcohols: transformacions amb èter, àcid làctic, àcid acètic, panificació, vinagres.

168.— Matèries saïmoses; seu, mantegues, olis, essències.

169.— Matèries abstractives; matèries colorants.

170.— Alcaloids: àcids orgànics.

171.— Química orgànica animal: generalitats.

172.— Ous, llet, sang.

173.— Carn muscular, pell, teixits cornis, ossos, excrements.

Història Natural

174.— *Anatomia i Fisiologia general*: osteologia, Miologia, Neurologia. (Vid. Secc. 323, 326, 342 i 344).

175.— Orgues deis sentits i les seves funcions.

- 176.— Orgues de la veu i les seves funcions.
- 177.— Orgues de la digestió i les seves funcions.
- 178.— Orgues de la respiració i les llurs funcions.
- 179.— Orgues de la circulació i les llurs funcions.
- 180.— Orgues de la secreció i les llurs funcions.
- 181.— Funcions de l'aparat motor.
- 182.— Reproducció.
- 183.— Sensibilidad: eima, somnambulisme, innervació, magnetisme animal, hipnotisme.
- 184.— *Zoologia*: Taxonomia: gènere; espècie; frase; sinonímia.
- 185.— Vertebrats: mamífers: Races humanes.
- 186.— Quadrumans; rates pennades o rats-pennats (rates amb ales); insectívors (qui viuen d'insectes).
- 187.— Carnissers (feres).
- 188.— Pinnípedes (de peus en forma d'aletes); desdentats.
- 189.— Proboscideus (de nas en forma de trompa; paquiderms (de pell ben gruixada); solípedes (de pota no xapada).
- 190.— Remugants.
- 191.— Sirenis (en forma de sirena).
- 192.— Cetacis (balena, molar) etc.
- 193.— *Aus*: carnisseres.
- 194.— Aus corredores; enfiladisses; prendores (qui prenen els aliments amb les arpes): lloros; cotorres, etc.
- 195.— Gallinàcies; aviram.
- 196.— Aucells: salvatges i de casa.
- 197.— Aus aquàtiques.
- 198.— Reptils: llurs diferents castes.
- 199.— Amfibis: llurs diferents castes.
- 200.— Peixos; caràcters; divisions: cries.
- 201.— Peixos d'ossa i d'escat.
- 202.— Peixos tenrumosos (cartilaginosos).
- 203.— Insectes: caràcters; divisions.

- 204.— Espècies útils.
- 205.— Espècies nocives.
- 206.— Espècies indiferents.
- 207.— Aranyes: llurs diferents castes.
- 208.— Crustacis: caràcters.
- 209.— Cucs: caràcters.
- 210.— Mol·luscs: caràcters; espècies.
- 211.— Ostres: cria.
- 212.— Perles: pescadors de perles.
- 213.— Zoòfits: caràcters; espècies.
- 214.— Corals: pescadors de coral.
- 215.— Esponges: pescadors d'esponges.
- 216.— Infusoris: espècies.
- 217.— Geografia zoològica.
- 218.— Microbis.
- 219.— *Botànica*: Anatomia i fisiologia general.
- 220.— Soca, branques, fulles: les llurs funcions.
- 221.— Rels, pom, patata: les seves funcions.
- 222.— Flors i fruits.
- 223.— Taxonomia botànica.
- 224.— Fitografia; divisions.
- 225.— Plantes cereals. (Vid. Secc. 452).
- 226.— Llegums. (Vid. Secc. 452).
- 227.— Farratges. (Vid. Secc. 358).
- 228.— Plantes tintoreres. (Vid. Secc. 459).
- 229.— Plantes olioses. (Vid. Secc. 454 i 455).
- 230.— Hortalisses. (Vid. Secc. 461).
- 231.— Plantes de jardí. (Vid. Secc. 461 i 466 a 472).
- 232.— Plantes econòmiques e industrials.
- 233.— Plantes de paret i enredaderes.
- 234.— Arbres de llenya d'obrar. (Vid. Secc. 456, 466 i 472).
- 235.— Arbres fruitals. (Vid. Secc. 462 a 474).

- 236.— Carbó vegetal: carboners. (Vid. Secc. 516 i 559).
- 237.— Espècies criptògames en general: Bolets, gírgoles, esclata-sangs, etc.
- 238.— Líquens: barba d'arbres i pedres; Musc (molsa).
- 239.— Geografia botànica.
- 240.— *Mineralogia*: idees generals.
- 241.— Cristal·lografia: Lleis i anomalies.
- 242.— Caràcters òptics; caràcters físics en general; caràcters químics.
- 243.— Classificació de les espècies.
- 244.— Pedres precioses: a on se congrien.
- 245.— Quars i ses classes: jasps.
- 246.— Sofre: sulfats.
- 247.— Sals alcalines.
- 248.— Nitre; nitreries.
- 249.— Sal comuna; salines.
- 250.— Minerals medicinals i verinosos. (Vid. Secc. 154, 336 i 352) .
- 251.— Pedreny de construcció. (Vid. Secc. 289 i 517).
- 252.— Calisses: marbres; pedra viva.
- 253.— Guix i ciment: preparació d'un i altre. (Vid. Secc. 518).
- 254.— Fosfats.
- 255.— Mineria: metalls. .
- 256.— Mines de ferro.
- 257.— Mines de coure.
- 258.— Mines de cobalt, zinc i plom.
- 259.— Mines d'estany.
- 260.— Mines d'argent viu.
- 261.— Mines de plata i de platí.
- 262.— Mines d'or.
- 263.— Mines d'altres metalls.
- 264.— Silicats en general: argiles; vidres; gerrers; ollers; vidriers. (Vid. Secc. 158, 528 i 566).
- 265.— Combustibles: lignit, carbó de pedra.
- 266.— Geografia mineralògica.

- 267.— *Geologia*: preliminars.
- 268.— Geografia astronòmica.
- 269.— Orografia.
- 270.— Hidrografia.
- 271.— Causes actuals i externes: espeleografia.
- 272.— Vulcanisme; terratrèmols.
- 273.— Causes fisiològiques.
- 274.— Geognèsia: roques fogueres; roques volcàniques; roques de sediment; roques metamòrfies.
- 275.— Roques d'origen orgànic; reïnes; betums; carbons.
- 276.— Paleontologia: fòssils.
- 277.— Terrenys: divisió i classes. (Vid. Secc. 446).
- 278.— Geologia aplicada.
- 279.— Geogènia; doctrines cosmològiques. (Vid. Secc. 21).
- 280.— *Meteorologia*: meteors; generalidad.
- 281.— Vents, ventades, fiblons de vent.
- 282.— Boires, núvols, pluges, neus, calabruix, gelades.
- 283.— Meteors lluminosos: llamps; arc de Sant Martí; aubes boreals.
- 284.— Climes.

Aplicació de les ciències exactes i físiques: —Enginyeria

- 285.— CONSTRUCCIÓ: preliminars: *Topografia*: alçament de plans, agrimensura, nivellació, taquimetria, fotografia topogràfica, etc. (Vid. Secc. 395).
- 286.— Geometria descriptiva; Estereotomia (tall de pedres, fusta, ferro); Perspectiva; ombres; gnomònica, etc.
- 287.— Mecànica aplicada: resistència de materials; hidrostàtica; hidrodinàmica; motors i màquines; estabilitat de voltes, murs, bigues, ponts, etc. Estàtica gràfica.
- 288.— Coneixements tecnològics: picapedreria, fusteria, ferreria, etc. (Vid. Secc. 516 a 543).
- 289.— Construcció pròpiament dita: explotació de pedreres; sondeigs; fonaments de varies classes: Obres de terra, consolidació de talussos, construcció de murs, voltes, trispols

coberts, ponts de totes classes, pous i túnells, pous artesianes, galeries, minats, etc. etc. (Vid. Secc. 251, 516, 517, 520 i 521).

290.— Dibuix de varies classes: representació gràfica completa de les obres.— Planimetria. (Vid. Secc. 426).

291.— Dret Administratiu: Legislació. Plecs de condicions, generals, facultatives i econòmiques per [a] l'execució de les obres.

292.— Pressuposts: midació de les obres i avaluació.

293.— Enginyeria de Camins, Canals i Ports: Carreteres: traçat, construcció, conservació; arbres de la vorera.

294.— Ferrocarrils: Estudi, construcció, conservació i explotació tècnica i administrativa. Material fixo, mòbil i accessori. —Estacions; personal. (Vid. 129 i 140).

295.— Tramvies de sang, de foc, elèctrics. (Vid. Secc. 52 i 140) .

296.— Canals de navegació i de regar: traçat, construcció, conservació i explotació.

297.— Ports: estudi, construcció i conservació. Dragats.

298.— Faroles: estudi, construcció i conservació. Boies i maletes (*valizas*). (Vid. Secc. 552).

299.— Obres sanitàries: proveïment d'aigües a les poblacions: clavegueres alcantarillat); aprofitament d'aigües brutes: calefacció i ventilació d'edificis. (Vid. Secc. 419 i 420).

300.— *Enginyeria de mines*: Principis de la propietat minera: accessió; ocupació; regalia; coses *nullius*. (Vid. Secc. 53).

301.— Concessions mineres: substàncies minerals qui són objecte de concessió. Manera d'adquirir concessions dins Espanya: Registre; Demarcació; Títol de propietat; Denúncia; Caducitat; Pertenències mineres; Pertenències incompletes: Espais francs; Terreny franc; Drets de pertinenències: Cànon de superfície. (Vid. Secc. 53).

302.— Llits o congriadors metal·lífers: masses: capes; mantells; bancs; bessades; fils taules, de contacte, de rosari: vetes: venes i agulles; congriadors de tragí.

303.— Accidents dels congriadors: falles; salts; cavalls; eixamplades i estrenyements: direcció; inclinació; enfonyaments.

304.— Investigació: calicata: galeria: pou; capdavallada: sondeig.

305.— Obratge: sistemes d'obrar: a cell obert; amb bancs per avall; de través: de buits i pilars: per enfonsament: per dissolució.

- 306.— Fortificació de l'obratge: per paredadors: per llenyamades: ademes.
- 307.— Exiguament i extracció: amb mines; amb pous i bògits o altres màquines.
- 308.— Preparació mecànica de les menes o concentració dels minerals.
- 309.— Engrunament i neteig: amb engrunadors: amb moles. Esllotament i clarificació: amb rodes: amb garbells: amb torns (cilíndrics i cònics).
- 310.— Preparació mecànica especial per [a] la hulla. Ademés de la general, té l'aglomeració per fer els pans amb matèria aglutinant i sense cap ciment.
- 311.— Oficines de benefici: forns de Cuba, comuns, castellans, de gran tiranya, alts, mig-alts; forns de reverber; forns de cristalls i retortes; fargues catalanes; forns de calcinació; forns de refinar: forns de *copela*. (Vid. Secc. 522).
- 312.— Aparats accessoris: Ventiladors; muntacàrregues; xemenees; cambres; tremuja; grelles: base; canó.
- 313.— Electròlisi: mètodes per [a] l'obtenció dels metalls.
- 314.— Docimàsia: Ensaigs per la via seca, per la humida; ensaigs volumètrics; de bufador; reactius; gangues; fundents; escolims; mates: ensaigs de les diverses menes.
- 315.— Enginyeria Militar: personal, material, treballs, construccions. (Vid. Secc. 410 i 411).
- 316.— Enginyeria de Boscs i Garrigues: Selvicultura. Ordenació i Estimació de boscs i garrigues. Legislació forestal.
- 317.— Indústries forestals: aprofitament de fusta i llenya; carbó vegetal; indústria reïnera, de suro, de pauma, d'espart etc.; aprofitament i aplicacions de les escorxes i pells dels arbres. (Vid. Secc. 236, 561 i 514).
- 318.— Enginyeria agrònoma: personal, material, treballs.
- 319.— Enginyeria industrial: personal, material, treballs. (Vid. Secc. 424).
- 320.— Enginyeria electricista: personal, material: treballs.

Medicina

- 321.— Ciències mèdiques: principals i auxiliars.
- 322.— Biologia: Vida, salut i malaltia.
- 323.— Anatomia humana: descriptiva i topogràfica. (Vid. Secc. 174).
- 324.— Fisiologia. (Vid. Secc. 174 i 344).

- 325.— Higiene: privada i pública. (Vid. Secc. 43, 44, 345, 419 i 420).
- 326.— Histologia: anatomia general. (Vid. Secc. 174 i 341).
- 327.— Patologia general. (Vid. Secc. 346).
- 328.— Matèria mèdica. (Vid. Secc. 349 i 390).
- 329.— Terapèutica.
- 330.— Art de receptar.
- 331.— Patologies especials: mèdica, quirúrgica, etc.
- 332.— Art d'embenaments, apòsits i aparats.
- 333.— Operatòria quirúrgica: manual e instrumental, incruenta i cruenta.
- 334.— Obstetrícia: gestació normal i anormal, i parts qui segueixen an aquests estats.
- 335.— Clíniques (pràctiques): mèdica, quirúrgica, etc., etc. (Vid . Secc. 351 i 355) .
- 336.— Toxicologia (verins): enverinaments. (Vid. Secc. 154, 250 i 352).
- 337.— Medicina legal.
- 338.— Història de les ciències mèdiques.
- 339.— Especialitats més usuals.

Veterinària

- 340.— Animals domèstics útils a l'home: auxiliars; alimenticis; industrials; medicinals; accessoris o d'ornat.
- 341.— Histologia comparada. (Vid. Secc. 326).
- 342.— Anatomia descriptiva dels animals domèstics. (Vid. Secc. 174).
- 343.— Morfologia o exterior del cavall i principals animals domèstics: bel·leses i defectes. Mecànica animal. Aploms; Proporcions. Capes o pèls i modo de ressenyar.
- 344.— Fisiologia comparada i exercicis de vivisecció. (Vid. Secc. 174 i 324) .
- 345.— Higiene. (Vid. Secc. 43, 44, 525, 419 i 426).
- 346.— Patologia general. (Vid. Secc. 327).
- 347.— Patologia especial.
- 348.— Terapèutica.
- 349.— Farmacologia. (Vid. Secc. 328, 390 i 392).
- 350.— Art de receptar.
- 351.— Clínica mèdica. (Vid. Secc. 335 i 355).

352. —Toxicologia. (Vid. Secc. 154 i 336).
- 353.— Medicina legal veterinària.
- 354.— Operacions, apòsits, embenaments.
- 355.— Clínica quirúrgica. (Vid. Secc. 335).
356. —Tacologia.
- 357.— Procediment de l' art de ferrar i forjar.
- 358.— Regoneixement de sanitat dels animals; enginys i fraus dels venedors i compradors per enganyar els veterinaris (menescals).
- 359.— Agricultura: Praticultura: prats permanents; prats artificials; prats intercalats; famílies qui constitueixen prats. (Vid. Secc. 227 i 461).
- 360.— *Zootècnia* o ciència de la producció animal: millorament dels animals domèstics; aclimatació; entroncaments, consanguinitat; degeneració de les races; productes dels animals domèstics; productes que treuen dels morts.
- 361.— Hipocultura o cria del cavall: castes.
- 362.— Cria de l'ase; castes d'ases.
- 363.— Cria de muls i mules; castes.
- 364.— Bovicultura o cria, guarda i esment del bestiar de bovim.
- 365.— Ovicultura o cria, guarda i esment del bestiar de llana; Castes de bestiar. Llet, formatge. Llana: tosa i neteig.
- 366.— Capricultura o cria, guarda i esment del bestiar de cabrum: castes de bestiar.
- 367.— Coiricultura o cria, guarda i esment del bestiar de cerra: castes de bestiar.
- 368.— Guardians en general. Llocs a on tanquen el bestiar.
- 369.— Cunicultura o cria dels conills; castes. Conilleres.
- 370.— Gallinicultura o cria de gallines; castes. Galiners. Incubació o empollament dels ous: artificial i ornitològica: cria dels polls.
- 371.— Cria i esment dels indiots i pagos reals.
- 372.— Cria i esment de l'ànec i demás animals de ploma consemblants.
- 373.— Columbicultura o cria i esment de coloms: castes de coloms; colomers; lleis consuetudinàries dels colomistes.
- 374.— Apicultura o cria i esment d'abelles; castes. Sistemes fixistes i moblistes. Caseres; eixams, mel; cerut, cera.
- 375.— Sericultura o cria i esment de les cuques de seda. Castes de cuques.

- 376.— Piscicultura o cria i esment de peixos.
- 377.— Cria de cans: castes i varietats.
- 378.— Cria i esment dels demás animals de casa.
- 379.— Policia sanitària, Enzoòties; epizoòties. Inspecció de carns i queviures.
- 380.— Jurisprudència veterinària. Viciis redhibitoris en los animals domèstics.

Farmàcia

- 381.— *Preliminars*: Potecaria: condicions que ha de reunir el local: utensilis, instruments, aparats.
- 382.— Pesos i mesures; sistema adoptat.
- 383.— Pes específic: unitats de comparació.
- 384.— Termometria: indicació de l'escala adoptada.
- 385.— Pulverisació; noms de los diferents graus de pols i determinació de los sedassets corresponents.
- 386.— Maceració; digestió; infusió i lixiviació (lleixivació); manera de practicar certes operacions.
- 387.— Compta-gotes normal: determinació de les seues condicions.
- 388.— Ròtuls reglamentaris per la dispensació de medicaments molt actius o tòxics, lo mateix per [a] l'ús intern que per l'extern.
- 389.— Abreviatures i signes convencionals.
- 390.— *Text*: Matèria farmacèutica: procedència i caràcters. (Vid. Secció 328).
- 391.— Productes químics: descripció, sinònims, pes atòmic molecular, caràcters físics; procediments de preparació; reparació; acció terapèutica i dosis.
- 392.— Preparacions farmacèutiques: clarificació i nomenclatura; procediments operatoris; reposició e incompatibilitats; acció terapèutica i dosis.
- 393.— Farmàcia veterinària: fórmules d'ús exclusiu en medicina veterinària; preparacions; dosis, etc. (Vid. Secc. 349).

Belles Arts

- 394.— *Arquitectura*: Personal.
- 395.— Construcció. (Vid. Secc. 285).
- 396.— Estils amb tots els seus elements: megalític; ciclòpic; druídic; celtibèric.
- 397.— Egipci.
- 398.— Babilònic i Caldeu.
- 399.— Xinesc.
- 400.— Índic.
- 401.— Grec i grec-romà.
- 402.— Bizantí.
- 403.— Romànic.
- 404.— Ogival.
- 405.— Àrab, moresc i mossàrab.
- 406.— Plateresc.
- 407.— Estil del Renaixement: barroc, xurrigueresc, pseudo-clàssic.
- 408.— Arquitectura religiosa: basíliques, catedrals, esglésies, oratoris, amb totes llurs parts i elements. (Vid. Secc. 31).
- 409.— Accessoris i dependències de les esglésies. (Vid. Secc. 31).
- 410.— Arquitectura Militar: fortificacions. (Vid. Secc. 56 i 315) .
- 411.— Edificis militars i accessoris. (Vid. Secc. 56 i 315).
- 412.— Arquitectura Civil: edificis d'habitatge particular.
- 413.— Edificis administratius: Cases Consistorials, Govern de Província, Diputacions Provincials, Ministeris. (Vid. Secc. 43 i 44).
- 414.— Edificis judicials: Palau de Justícia: Tribunal Suprem, Audiències, Jutjats de 1.ª Instància i Municipals. (Vid. Secc. 102).
- 415.— Edificis legislatius: Congrés de Diputats; Senat. (Vid. Secc. 42).
- 416.— Monuments honorífics: portes de ciutats; arcs de triomf; estàtues.
- 417.— Monuments fúnebres: tombes, mausoleus, necròpolis.
- 418.— Edificis de Beneficència. (Vid. Secc. 34).
- 419.— Edificis de Sanitat i Curació. (Vid. Secc. 34, 43, 44 i 299).
- 420.— Edificis d'utilitat pública i policia de població : matadors, mercats. (Vid. Secc. 4

3, 44, 79 i 299).

421.— Edificis d'Instrucció i Educació científica, Literària i Artística. (Vid. Secc. 35 i 54).

422.— Edificis de correcció i penitenciaris. (Vid. Secc. 68).

423.— Edificis d'esplai i solaç.

424.— Edificis comercials e industrials. (Vid. Secc. 319).

425.— Arquitectura Naval: personal; material; treballs. (Vid. Secc. 64 i 89).

426.— *Pintura*: ses diferents classes i gèneros: dibuix. (Vid. Secc. 290).

427.— Sistemes de pintar; a l'oli, al fresc, etc.

428.— Eines i colors i la seva preparació.

429.— Miniaturistes

430.— Mosaics.

431.— Gravadors; segelladors.

432.— Litografia; xilografia; zincografia.

433.— Decoració d'edificis: decoradors; dauradors.

434.— Brodats i randes.

435.— *Escultura*: Estatuària; talla; eines.

436.— Museus i col·leccions artístiques.

437.— *Argenteria* i *orfebreria*; personal; material; obres.

438.— *Ceràmica*; ratjolaria policromada; plateria; tasses, tassons, pitxers, pots, etc.

Figures decoratives. (Vid. Secc. 158).

439.— *Música*: solfa; harmonia; contrapunts; composició; instrumentació; orquestració.

440.— Cantadors: primatxers; capelles; operistes; coristes.

441.— Organistes: orgues i llur construcció.

442.— Tocadors: instruments de percussió; construcció dels mateis.

443.— Sonadors: instruments de buf: de metall i de fusta; construcció dels mateis.

444.— Sonadors: instruments de corda; de corda i d'arc; construcció dels mateis.

445.— Ball: balladors i balladores.

Agricultura

446.— Agrològia: generalitats: Terres; propietats físiques; elements constitutius;

classificació de les terres; anàlisi químic; anàlisi mecànic-físic. (Vid. Secc. 277).

447.— Fems; femades: formiguers; femades químiques.

448.— Mecànica agrícola: forces motores: homo: bísties; vent; aigua, etc.

449.— Eines de conrar la terra i els arbres; màquines agrícoles.

450.— Feines preliminars: espedregar; esbancar; feiners; gavaters; aubelloners; barrobiners.

451.— Conreus anuals: cavar; saionar; llaurar; esterrossar, eixarmar.

452.— Conreu de cereals (grans) i llegums: sembrar, entrecavar, matgencar, xarcolar, segar, arrabassar, espigolar, garbetjar, batre, embotigar (gra, palla, pallús); porgar. (Vid. Secc. 225 i 226).

453.— Conreu de rels alimentícies. (Vid. Secc. 221).

454.— Conreu de plantes olioses: olivera (noms de les diferents castes); oliva; tafona; botiga d'oli; oliers. (Vid. Secc. 229).

455.— Conreu de les altres plantes olioses: ullastre, mata, etc. (Vid. Secc. 229).

456.— Conreu de les auzines: Noms de les diferents classes. Aglans. (Vid. Secc. 234) .

457.— Conreu de plantes fibroses: cànynom (sembrar, cuidar, arrabassar, amerar, trencar, espadar, pentinar).

458.— Conreu d'altres plantes fibroses i manera d'obrar el seu bri.

459.— Conreu de plantes tintoreres i manera de treure-los la tinta. (Vid. Secc. 228) .

460.— Conreu de patates. (Vid. Secc. 221).

461.— Conreu de plantes de prat i hort. (Vid. Secc. 230 i 359).

462.— Conreu de fruitals en general; planters; trasplantació, esment, empelts, ecsequeiar. (Vid. Secc. 235).

463.— Conreu de figueres: noms de les diferents castes de figueres; figues (collir, assecar, embotigar). (Vid. Secc. 235).

464.— Conreu d'ametlers: noms de les diferents castes d' ametlers; metles (aplegar, escloveiar, fet el bassó). (Vid. Secc. 235).

465.— Conreu de garrovers: noms de les diferents castes de garrovers; garroves; (aplegar, embotigar). (Vid. Secc. 235).

466.— Conreu d'aubercoquers; noms de les diferents castes: aubercocs. (Vid. Secc. 235 i 231).

467.— Conreu de cirerers i nespleres: noms de les diferents castes de cada arbre

d'aquests i tot lo referent an el seu fruit. (Vid. Secc. 235 i 231).

468.— Conreu de tarongers: noms de les diferents castes de tarongers; taronges. (Vid. Secc. 231 i 235).

469.— Conreu de pruneres: noms de les diferents castes de pruneres; prunes. (Vid. Secc. 231 i 235).

470.— Conreu de pereres: noms de les diferents castes de pereres; peres. (Vid. Secc. 231 i 235).

471.— Conreu de pomeres: noms de les diferents castes de pomeres; pomes. (Vid. Secc. 231 i 235).

472.— Conreu de magraners: noms de les diferents castes de magraners; magranes: dolces, agres i aubars. (Vid. Secc. 231 i 235).

473.— Conreu de figueres de moro o de pala. (Vid. Secc. 235).

474.— Conreu dels demás fruitals: noms de les diferents castes i tot lo referent an el fruit dels mateis. (Vid. Secc. 235).

475.— Conreu de la vinya: diferents castes de ceps (sembrar, cuidar); reims; vermar; obrar el vi, embotigar-lo; cellers, bótes, tonells, etc.

476.— Jardineria. (Vid. Secc. 231).

477.— Sistemes de conrar.

478.— Economia rural; comptabilitat agrícola: amos, arrendadors, amitgers, majorals, roters, feiners (qui tenen terra per sa feina), missatges.

Arts i Oficis

479.— Gremis i ordenances dels mateis.

480.— Moliners: de vent, d'aigua, de sang, de foc: farina. (Vid. Secc. 535).

481.— Forners o flequers: pa; coques; pastes.

482.— Cuiners; rebosters: classes d'aguiats; condiments.

483.— Pastissers; neulers; sucres; confiters; xocolaters, terroners.

484.— Fabricants de conserves.

485.— Fabricants de suc de beure: alcohòlics.

486.— Fabricants d'altres coses de beure: gaseoses, cervesa, etc.

487.— Hostalers i fondistes.

488.— Caçadors: caça de ploma i de pèl; sistemes de caçar i ormeigs; terrolers; falconers.

489.— Pescadors: diferents sistemes de pescar: de penyes, de llaüt i d'aigua dolça: ormeigs; poaters.

490.— Carnissers; escorxadors.

491.— Peixaters.

492.— Rellotgers.

493.— Peraires.

494.— Filadores.

495.— Debanadors; canoners.

496.—Teixits; teixidors; maquinària de telers.

497. — Teixidors de lli; de llana: burellers; escoters; flassaders.

498.— Teixidors de seda.

499. —Catifers.

500.—Apuntadors; abaixadors.

501.—Velluters.

502.— Premsadors (de roba).

503.— Tundidors.

504.— Tintorers; tenyidors; orxellers.

505.— Sastres; sastresses; cosidores; modistes; giponerres; cotilleres.

506.— Rebocilleres; gorreres.

507.— Passamaneres.

508.— Calceteres.

509.— Matalassers; vanoveres.

510.— Bugaderes: planxadores.

511.— Capellers; boneters; barreters.

512.— Guanteres i tiraters.

513.— Espardenyers.

514.— Adobadors; assaonadors: blanquers. (Vid. Secc. 317).

515.— Sabaters; taconers; formers (formes de sabates).

516.— Picapedrers; mestres, fadrins, manobres; tiraterres. (Vid. Secc. 288 i 289).

517.— Trencadors i cantoners. (Vid. Secc. 251 i 289).

- 518.— Guixers, cimenters, calciners, gravers. (Vid. Secc. 253).
- 319.— Marmolistes: picapedres; mestres de pedra viva; molers (qui tan moles de pedra foguera); serradors de pedra.
- 520.— Paredadors; margedors.
- 521.— Pouers; cisterners; siniers; minadors.
- 522.— Fargues i fundicions. (Vid. Secc. 311).
- 523.— Ferrers; ferretaires; serrellers; clavetaires.
- 524.— Armers.
- 525.— Torners de metall.
- 526.— Pellers; courers, llanterners; llauners.
- 527.— Quincallers; paraiguers.
- 528.— Gerrers; ollers; teulers. (Vid. Secc. 264).
- 329.— Fusters primaters.
- 530.— Mestres de mobles fins (ebenistes) tapissers.
- 531.— Mestres de carruatges de qualcar.
- 532.— Cadirers o cadiraires; cordadors i cordadores de cadires.
- 533.— Torners de fusta.
- 534.— Fusters grossers o grollers: de carros i d'arades.
- 535.— Mestres de molins de vent, de sang i d'aigua. (Vid. Secc. 480).
- 536.— Serradors de cadastre; serradors mecànics.
- 537.— Gabiers.
- 538.— Corriolers.
- 539.— Baulers.
- 540.— Boters.
- 541.— Pipers: de fusta i de fang.
- 542.— Sedassers.
- 543.— Cullerers: culleres de Búger.
- 544.— Impressors: caixistes; repartidors; premsistes.
- 545.— Llibreters; enquadernadors.
- 546.— Fabricants de paper i de cartó.
- 547.— Molins paperers, flassaders, d'escorxa, etc.
- 548.— Empaperadors.

- 549.— Pedassers.
- 550.— Droguers.
- 551.— Cerers.
- 552.—Farolers. (Vid. Secc. 248).
- 553.— Afaitadors; barbers; perruquers.
- 554.— Pentinadores.
- 555.— Aregadors; picadors; equitació.
- 556.— Cotxers; diligenciers; traguiners; carrilers. (Vid. Secc. 253).
- 557.— Selleters; coixiners (de parell); albardaners; basters.
- 558.— Misters; llugueters.
- 559.— Llenyaters; carboners: sitges. (Vid. Secc. 236).
- 560.— Garriguers; jurats.
- 561.— Corders; esparters; paumers (obra de pauma); carritxeres. (Vid. Secc. 317) .
- 562.— Panerers.
- 563.— Emblanquinadores.
- 564.— Bastaixos.
- 565.— Saboners; fàbriques de sabó.
- 566.— Vidriers. (Vid. Secc. 158 i 264).
- 567.— Capsaters.
- 568.— Rifadores.
- 569.— Pirotècnics.
- 570.— Societats de passatemps; cassiners; taverners.
- 571.— Cacaeters; avellaneres; xuflers.
- 572.— Titerers.
- 575.— Corredors de cos.
- 574.— Esmoladors.
- 575.— Adoba-cossis i ribells.
- 576.— Tabaquers i tabaqueres; xigarrers i xigarreres.
- 577.— Contrabandistes (de mar i terra).
- 578.— Jugadors (jocs de nins i d'homes); lícits i prohibits.
- 579.— Gallistes; caners (cans de brega).
- 580.— Herbolaris; saludadors.

581.— Bruixots; bruixes; fullets.

582.— Supersticions; mal bocí i demás malalties supersticioses; remeis de la mateixa classe.

584.— Fematers: merda-caners.

§. 6. Manera com aquestes seccions han de treballar

Les cèdules d'aquestes seccions les han d'omplir així com hem explicat més amunt, amb una diferència: que, en lloc de posar l'autor i pàgina d'on és treta la paraula o forma, han de posar el punt o regió a on és usada i l'han recollida.

Per les paraules de les seccions de les ciències físiques tal volta convendria prendre per base un Diccionari bo de cada una d'aquestes ciències, i anar recorrent les paraules d'ell i cercar la correspondència catalana o mallorquina, demanant indicis a las persones enteses en aquell ram.

No hi ha que perdre de vista que aquelles ciències tenen una mala fi de paraules, desconegudes del poble, que només usen els qui les han d'estudiar i que només se troben en els llibres.

Per les seccions de Història Natural convendrà molt tenir a la vista les Flores i Botàniques catalanes, valencianes, mallorquines i rosselloneses que hi ha publicades, per veure si a sos autors les passà res per alt, i lo que sia posar-ho a cèdules. Per altra part, hi ha d'haver col·laboradors que s'encarreguin de passar a cèdules tots els noms de plantes i animals d'aquelles col·leccions; si bé axó perteneix pròpiament a les seccions de monuments escrits més amunt tractades.

No obstant aquelles col·leccions d'Història Natural, prou bon servici faran els col·laboradors qui s'apunten a les seccions de minerals, herbes, plantes, arbres, insectes, peixos, reptils, aucells i quadrúpedes, i repleguin tots els noms d'això que hi haja a la seva regió, fent una mica de descripció de cada cosa d'aquelles, a fi de donar llum an el qui haja d'escriure l'article sobre tal nom o paraula.

Per els perteneixents a les seccions d'oficis mecànics, D. Pere d'A. Peña en la carta referida proposa un sistema de cercar les paraules i modismes de cada secció, molt avengut, molt enginyós.

Diu el gran humorístic mallorquí amb la seua simpàtica ingenuïtat: «Lo que importa es

que cada secció en les seves investigacions segueixca un orde establert d'abans i el vaja explotant per graus.

«Aquest orde podria ésser el següent: «Primer pas: Preguntar els noms de totes les branques, dependents d'aquell ofici o carrera que investiga aquella secció.

«Segon pas: Preguntar els noms de totes les castes de persones que dins cada branca hei intervenen, ja directament, ja indirectament.

«Tercer pas: Noms de les matèries primeres que cada persona d'aquestes empra, sòlides, líquides o aeriformes i totes elles en referència a los tres regnes animal, vegetal i mineral.

«Quart pas: Noms deis instruments, eines, màquines etc. de què se val per adquirir la matèria primera, després per netejar-la, per preparar-la, per treballar-la, per refinar-la, per comprovar-la o contrastar-la, per posar-la en estat de constituir un producte nou, que va prenent noms diferents així com varia d'estat; per donar-li després sortida o per tenir-la guardada.

«Quint pas: Noms que poden prendre aquests productes amb el temps per variació d'aspecte o per alteracions de altres castes.

«Sisè pas. Noms que prenen o se donen an els desperdicis.

«Setè pas. Noms dels punts a on se guarden, se troben, se tenen, s'elaboren, se vénen, s'amagatzemen».

Agraïm de tot cor an el Sr. Penya tan lluminosa i aguda proposició, i creim que serà d'un profit ben gros per l'obra del Diccionari. ¡Ja és segur que els col·laboradors no la deixaran caure en terra, i la prendran per norma i pauta dels seus treballs.

En les cèdules del llenguatge vivent, per que elles presentin les paraules vives, amb tot el seu relleu i força, se fa precis també posar la frase a on el col·laborador la senti, en no ésser que sia una paraula conegudíssima, que no oferesca cap dificultat. Aquestes frases valdran més que totes les explicacions i comentaris. És una observació aquesta que ens féu D. Pompeu Fabra, que val a pes d'or. Es cosa de tenir-la ben present.

Hi haurà seccions que prompte estaran agotades perquè no són gaire els seus termes i modismes. En considerar els col·laboradors que la seva secció està agotada, això es, que no hi ha pus paraules ni pus modismes d'aquell ram, aleshores lo que han de fer, posar dins un sobre les cèdules que hauran fetes; damunt escriure-hi: *Cèdules de tal secció*; i enviar-les a qualsevol dels secretaris o an el qui firma la present

¿Y després? Envestir una altra secció, i ¡hala envant a segar i a espigolar dins aquell nou camp, fins que hi romanga un bri dret o una espiga alloure! I, gavelles i garbes fetes, ¡cap a l'era! s'ha dit, i ¡fora son! i a un altre camp són les feines

¿Què hi haurà amb aquest sistema de treballar moltes cèdules repetides, no sols en les seccions del llenguatge vivent sinó en les dels monuments escrits?

Ja ho crec que sí; però tots els mals que nos venguen, ¡que sien com aquest!

No és un mal gaire gros, i per altra part, és inevitable si han d'esser molts els que col·laboren; i no hi ha més remei que esser-ho per la cosa fer-se, i si volem que surta mitjanament presentable.

Com més cèdules hi haja d'una mateixa paraula, millor. Així se veurà que la cosa està feta ben amb consciència i amb coneixement de causa: així nos porem fer forts en lo que direm.

§. 7. Mostra de les cèdules de les seccions del llenguatge vivent

Convendrà que en facem unes quantes per donar camí an els qui no hi tenen gaire la mà trencada.

En farem d'un parell de seccions.

Ventaquí un raig de la secció 26: Persones de la Iglésia.

A.

2

26

Apostòlich: nom del Papa, usat en l'Edat mitja, l'anomenaven així com a successor dels Apòstols amb tota la plenitud de l'Apostolat.

89

P.

1

Papa: Cap de l'Església Catòlica.

89

B.

Bisbe: ministre sagrat qui ha rebuda la plenitud del sacerdoti que in·titul Jesucrist per el règimen eclesiàstich.

89

3

C.

Vicari de Cristò: nom del Papa.

89

36

B.

Magisteri: potestat dels Bisbes demunt els teels d'ensenyar·los la doctrina de Cristò, amb obligació per part d'aquests de sotmetrese a tal ensenyansa.

89

4

P.

Patriarca: el bisbe qui, además de la seva diòcesis, exerceix jurisdicció sobre els Metropolitans y Bisbes de un territori molt estens, y ell no dependeix més que del Papa.

89

G.

Gramàtica: ciència que estudia la naturalesa de les llengües y formula les lleys que les regulen y regeixen.

89.

F.

Filologia: ciència del llenguatge. Nom compost de les paraules gregues Φιλος (amat, amador), λόγος (paraula).

89.

F.

Fonologia: part de la gramàtica que estudia el sons o lletres y les lleys de les evolucions y canvis. Se compon d: les paraules gregues Φωνή (sò) y λόγος (paraula o tractat.)

89.

F.

Filòleg: el qui professa o se dedica a la filologia.

89.

S.

Segador: el qui sega, això es, talla l'herba o sembrat amb aus o altre instrument per l'estil.

89

M.

Morfologia: part de la gramàtica qu'estudia la forma y flexió de les paraules.
Se compòn dels mots grechs: *Μορφή* (forma) y *λόγος* (tractat).

89.

M.

Manegots: mànegues postiss s de tela de sach que usen els segadors per no espellarse la camia y defensar els brassos de les espiques y carls que hi sol haver, mesclats amb lo gra

89.

R.

Rel: element primordial e inmutable d'una paraula, qui amb los prefixs o suffixs que s'hi adhereixen, constitueix la paraula.

89.

E.

Escarader: el qui pren una escarada. Escarader, sense més afegitó, significa el qui té una escarada de segar.

Manacor.

89

D.

Didals: canons de canya tallats a manera de didals, que els segadors se posen en el dits per defensar-los de la faus, qui devegades los arriba.

89

D.

Donadora d'aygua: la criada dels segadors, qui los du'l dinar, y el càritx y lo que han menester, es el dir, los serveix y los dona aygua en el tall, abrasats com solen estar de set.

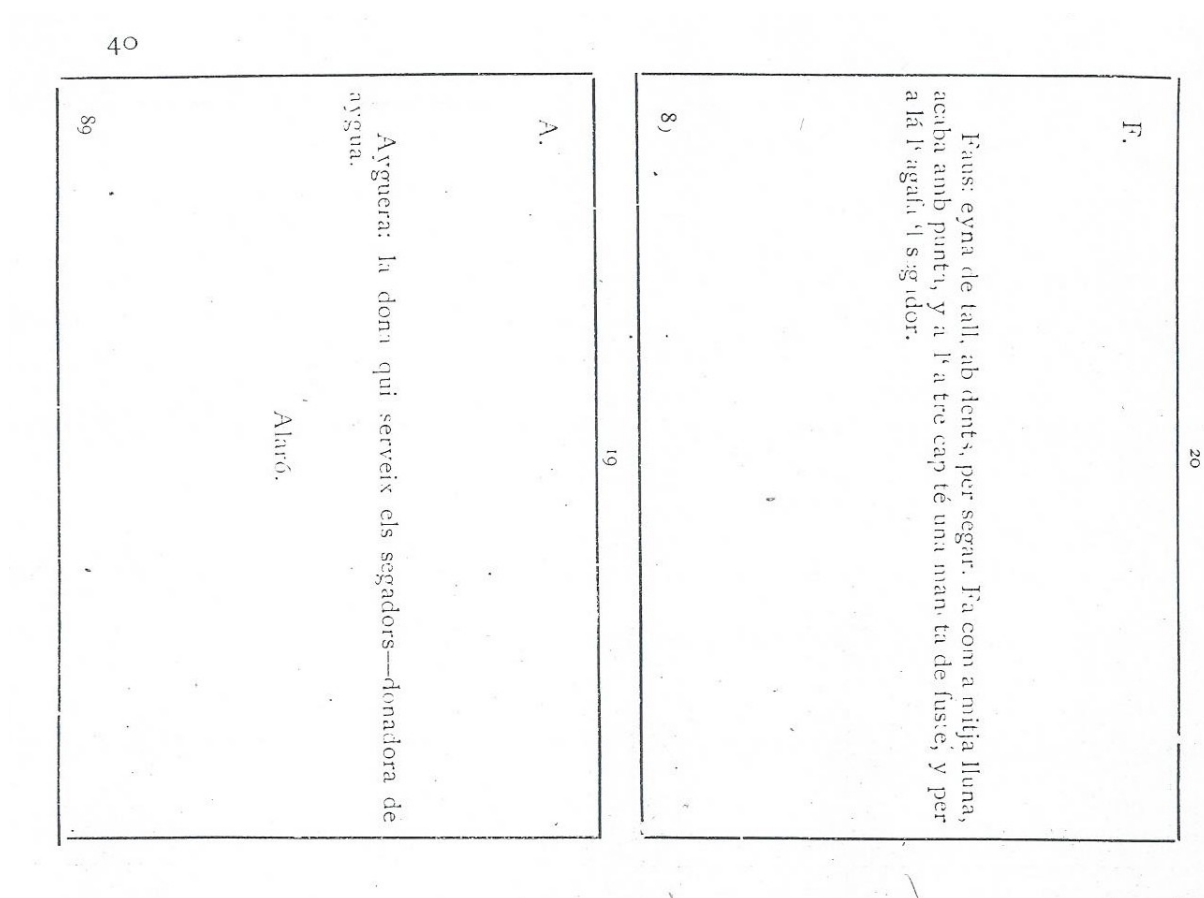
Manacor.

89

E.

Escarada: contracte en virtut del qual un o una partida de homs, per una cantidat fissa, emprenen una feyna qualsevol. A Manacor se diu, per entonómia, del segar.

89

Com hauran notat els lectors, además de les cèdules de la Secc. 26, n'hi hem posades algunes de les Secc. 105 i 452.

Creim que amb aquestes vint ja n'hi haurà prou, com a per mostra.

Les hem enumerades per les notes i advertències que hi anam a fer.

Els col·laboradors no les han d'enumerar d'aqueixa manera, sinó segons queda advertit.

Hem posada la definició o descripció de cada paraula, ja que hi érem.

Els col·laboradors no importa que se buiden el cap engirgolant la definició o la descripció: basta que posen lo indispensable per donar a comprendre la significança del mot.

A les cèdules 7, 10 i 11 hem posada l'etimologia de la paraula. Sempre que els col·laboradors sàpien o sospiten una etimologia, convé les vegades que la posen.

Les vuit cèdules darreres van dedicades an el ram de segar, com una mica de mostra de la manera d'escloviar, d'agotar una secció, cercant les paraules segons la pauta que

proposa el Sr. Penya. Així és com se n'han de desfer els col·laboradors: pensar amb aquest mot i amb aquell altre, i ¡hala una cèdula plena amb cada un! Així hi ha que fer-ho amb tots els arts, oficis i professions.

A la 17 i 18 hem posat, baix de l'explicació, *Manacor*, i a la 19 *Alaró*, perquè son paraules usades en aquests pobles, i no sabem si ho són així fora d'allà. Ja hem dit que sempre convé posar el punt a on és recollida o usada la paraula, en no esser que se tract de paraules com les de les altres cèdules, qui són de totes les regions.

§. 8. Manera de funcionar les diferents seccions i el conjunt

Lo Il·lm. Sr. Bisbe de Mallorca cedeix la Biblioteca de son palau per l'obra del Diccionari, això és, per reunir-s'hi els col·laboradors com a tals, les vegades que vullen, per guardar-hi les cèdules i per tot lo referent an això. Allà convindrà que ens vegem d'en tant en tant per canviar impressions, per resoldre dubtes, per orientar-nos, per sostenir-nos, per animar-nos uns amb altres.

Hi ha d'haver reunions de dues classes: generals, això és, de totes les seccions, i particulars, això és, dels qui compondran una secció determinada.

Les generals no poden esser molt freqüents perquè duen massa arenga, i llavò que hi hauria perill de cansar la gent.

Ara les particulars sí que convé que sovinetgen.

Com per [a] cada secció no bastarà un ni dos col·laboradors sinó que convé que sien una partida, a fi de que més fàcilment afinin totes les paraules i ho duguen ben arreu, per això convindrà que els d'una mateixa secció se vegem, s'entenguen, se repartesquen la feina, i llavò d'en tant en tant aplegar-se, i mirar com tenen la cosa, i redreçar lo esguerrat, i omplir les faltes i buits, fins a deixar la cosa tot lo completa que sàpien i puguen.

No creim del cas haver de davallar a més menudències i entressenyas, perquè ni nos figuram poder-ho preveure tot ni tenir solució per tot.

Estam segurs de que la intel·ligència, discreció i entusiasme dels col·laboradors resoldran les dificultats i emperons que se presenten.

No hi ha que oblidar que «la mateixa feina ensenya», diu l'adagi. Per això esperam que el mateix treballar en el Diccionari, nos ha d'ensenyar; nos ha de fer veure moltes de

coses que ara no coneixem; nos ha de dur a resoldre questions que ara per ara no sabem desllatigar.

Per totes aquestes raons no presentam un Retglament amb un articulat llargarut, establint jerarquies i càrrecs, senyalant atribucions, drets i devers an aquest i an aquest altre; sinó que ens limitam a proposar criteris i normes de treballar, deixant àmplia llibertat a tothom per prendre i deixar i modificar, segons qualsevol crega convenient.

Centre general a on poden dirigir la correspondència referent an el Diccionari: Palma de Mallorca.— Serra, 13.

Tenguen en compte els col·laboradors que les cèdules i escrits per al Diccionari les poden enviar per el correu com original d'impremta, això és, amb timbres d'impresos, posant damunt el sobre o envoltori: *Original d'impremta*.

IV

ELS SECRETARIS

Com hi haurà tanta feinada de distribuir cèdules en blanc rebre-les plenes, i completar-les i classificar-les, contestar a consultes, donar instruccions i explicacions, i llavò, per el bon camí de la cosa, és indispensable dur un llibre a on consignem lo més culminant que nos succeeça i les determinacions que prenguem sobre diferents punts i coses que se presentaran; —se fa necessari constituir una partida de Secretaris, que convé que sien joves, perquè los caldrà tenir molt de delit i entusiasme. Los quals s'encarregaran d'aquesta feinada que acabam d'indicar, repartint-la-se com a bons germans, a fi de que result falaguera i duguedora, i esperam que hi resultarà per allò que diu l' adagi: *somada de gust no pesa*.

Per lo tant un dels Secretaris, així com ells se convenguen i rellevant-se d'en tant en tant, durà un llibre a on consignarà en termes plans i lacònics les reunions generals que hi haja, les determinacions que s'hi prenguen i totes aquelles coses que ocorreran que ells consideren dignes d' esser consignades.

Els Secretaris s'han de fer càrrec de les cèdules plenes que els col·laboradors les entregaran, i les han de repassar d'en una en una a veure si tenen cap minva o errada, per

redreçar-la si n'hi ha cap. Sobretot, han de notar si la lletra inicial de la paraula, objecte de la cèdula, posada an el cornaló superior endret, està ben posada, això és, si és la lletra qui pertoca, perquè com hi ha la *a* àtona i la *e* fosca qui se confonen, v. gr. *Amar* i *Estimar*, és fàcil que hi haja col·laboradors qui les confonguen. Això estableix an els Secretaris adreçar-ho.

Els han de completar les cèdules tretes dels monuments escrits, posant amb abreviatura el títol del llibre o document davant la indicació de la pàgina, que haurà posada el col·laborador.

Les abreviatures han d'esser molt breus; basta que hi haja les lletres inicials del títol del llibre: v. gr. Tirant lo Blanch = TIB; Història de Pollença = HdP; Boletín de la Societat Arqueològica Luliana = BSAL.

Per desllatigar aqueixes abreviatures, no hi haurà més que apellar a la llista de les mateixes per orde alfabètic que posarem, si Déu ho vol, an el Diccionari davant de tot.

També serà alou dels secretaris classificar i ordenar les cèdules, primer per seccions i lo darrer de tot per orde alfabètic. Els han de dur llistes generals de col·laboradors i llistes particulars dels qui componguen cada secció, i sobretot en la secció de monuments escrits, han de tenir anotat cada col·laborador de quin llibre o de quina part de tal llibre està encarregat, a fi de no fer confusions.

Els Secretaris han d'esser els qui duguen el cap més calent en la cosa; s'han de penetrar bé de les instruccions d'aquesta *Lletra* i del *Bolletí* i de tota l'extensió i transcendència del pensament, a fi de poder contestar a les consultes que los faran.

Els Secretaris, designats fins avui, residents a Palma, son:

Lo Rt. D. Miquel Gayà i Bauzà, Pre. — Bisbe, 14.

Lo Rt. Sr. Rector del Col·legi de la Sapiència.

D. Antoni Rubí, estudiant. Brossa, 31.

D. Llorenç Riber i Campins., seminarista. — Seminari.

D. Jacinto Nadal.— Zàgrana, 8.

D. Pere Sampol i Ripoll.— Pont i Vich, 7.

D. Salvador Galmés, seminarista. — Seminari.

V

ELS CORRESPONSALS

Ademés dels Secretaris, que han de tenir la residència a la Ciutat de Mallorca, hem hagut de constituir Corresponsals o representants de l'obra del Diccionari a les diferents regions i ciutats principals del territori de la llengua, els quals estan encarregats de propagar l'idea, cercar col·laboradors i organitzar els treballs lexicogràfics a les seues ciutats o regions. Elis convendria que constituïssen un o més secretaris perquè los auxiliassen en la gran feina, per l'estil dels Secretaris de qui acabam de parlar. Deixam tot això an el seu àrbitre i discreció.

Aquests Corresponsals nos han d'enviar les llistes de col·laboradors que repleguin, per nosaltres incloure-les dins les llistes generals, i enviar-los el nombre que hi tendran. I no sols ens han d'enviar tals llistes, sinó tenir-nos al corrent de lo principal que ocórrega referent an els treballs del Diccionari, i nosaltres també los ho escriurem a ells.

Les suplicam amb tota la nostra ànima que per amor de Déu i per l'amor que tenen a la nostra llengua estimadíssima, que despleguin una gran activitat; que no se deixin acostar de cent llegendes la peresa; que posin totes les seues forces an el servici de l'obra del Diccionari. D'ells, dels Corresponsals, dependeix en gran part l'èxit de l'obra; d'ells dependeix que les diferents regions de l'idioma se posin en comunicació freqüent, i així cresquin entre les mateixes i s'estrenguen els vincles de germanor i simpatia; d'ells dependeix que les regions s'entenguen, facen tot un cos, i contribuesca cada una amb tot lo seu cabal lingüístic; ja que sols ben aprofitades, ben concordades i unides totes les forces i tots els elements que hi ha encara dins aquestes regions, porà esser un fet aquest Diccionari projectat.

¡Per amor de Deu que s'hi fixin be els Corresponsals! ¡que se'n penetrin fort de la importància i transcendència del seu càrrec! Que, si s'hi ficsen, si se'n penetren, estam segurs, seguríssims, de que se'n desfaran bé de tot, i l'obra sortirà així com cal.

De Corresponsals ja en tenim un estol brillantíssim, que de cada dia serà més gros, si Déu ho vol. En tenim a les altres illes Balears, per tot el reine de València, dins el Rosselló i an els punts principals de Catalunya. Cap regió ha de romandre sense, si Déu ho vol i Maria

¡Per Deu i per la llengua materna, Srs. Corresponsals, coratge i fora son!

VI

ELEMENTS AMB QUÈ COMPTAM

Massa bo és de veure que se'n necessiten molts per [a] un Diccionari així com l'hem concebut, així com és indispensable que sia. No és obra d'un, ni de dos, ni d'una dotzena, sinó de centenars de persones. Se necessiten molts de caps, moltes mans, i sobretot, molta de força de voluntat, molta de abnegació.

Comptam primerament amb la providència de Déu nostre Senyor i ab l'assistència de la seua Santíssima Mare, la Puríssima Verge Maria, i dels Àngels tutelars i sants Patrons de la raça catalana. Déu va dispondre les coses de tal manera, que en el transcurs dels sitgles se formàs en el migdia d'Europa aquesta llengua nostra benvolguda, i cresqués i arrelàs i se perpetuàs dins tants de territoris. I féu qualche cosa més: de generació en generació la dotà d'estols d'escriptors il·lustres i famosos, los quals la regositjaren, l'embelliren, l'estengueren, l'eixamplaran, l'enaltiren, augmentant sempre més el tresor imponderable de la seua opulent literatura. Deu l'ha sostenguda, i l'ha feta surar damunt totes les calamarses, turbonades i temporals, desencadenats contra ella, sobretot durant els darrers sigles, per fer-li fer ull, per esvair-la de dalt la terra, per esborrar-la del llibre de les llengües.

Déu nostre Senyor i la seua Santíssima Mare, que han conservada viva la nostra llengua fins avui, confiam que nos daran força i nos concediran la seua gràcia, per poder dotar aquesta llengua d'un element tan poderós de vida i de cultura com és un Diccionari de totes les seues èpoques i regions.

Comptam en segon lloc amb la bendició, aprovació i encoratjament que ens donen lo Eminentíssim i Excel·lentíssim Sr. Cardenal Cassanyes, Bisbe de Barcelona, i los Excel·lentíssims e Il·lustríssims Srs. Arquebisbe de València i Bisbes de Girona, Oriola, Lleida, Solsona, Tortosa, Menorca, Mallorca, Vic i Perpinyà, i lo M. I. Vicari Capítular d'Eivissa. De manera que són casi tots els Prelats dels territoris a on se parla la llengua, qui beneeixen el projecte de diccionari, qui ens encoratgen a dur-lo avant, que desitgen fort que prompte sia un fet. Baix d'aquestes bendicions sagrades, baix de la bendició de la Iglésia Catalana, promotora, impulsadora i protectora, ara i sempre, de tot quant sia be, millora, avenç i enaltiment de la Pàtria, és evident que nos hem de sentir esperançats de bon de veres i plens de coratge. Baix de tals bendicions, si nosaltres feim lo que pertoca, si hi corresponem, si no se perd per nosaltres, hem de merèixer per força les gràcies i dons

celestials i temporals que nos són indispensables per dur l'obra a bon terme. La bendició dels Prelats del territoris a on se parla la llengua catalana ha d'esser per l'obra del Diccionari una penyora d'un valor i d'una eficàcia fora mida davant Déu i davant els homos.

Comptam en terç lloc amb el moviment generosíssim qui batega i se nota aonsevulla, de simpatia i afecte i afició an aquesta mateixa llengua materna.

Aquest moviment és ja una gran victòria: aonsevulla trobam llevat posat, fins i tot allà on un manco s'ho esperava. El camp ja és nostre: els inemics se baten en retirada; anam demunt fulla.

Sobretot, tenim la jovintut, sempre generosa, noble, desinteressada, resolta, fervent.

Amb la nostra jovintut comptam principalment amb tots els homos granats qui tenen el cor jove i l'ànima jove.

Amb aquesta jovintut comptam: ella respondrà amb entusiasme an el nostre crit: ella hi ha respost ja, gràcies a Deu.

Sense haver anunciada la idea d'una manera solemne, passen de dos-cents els adherits a Mallorca i fora Mallorca, i d'aquests ja n'hi ha una partida que han començada la tasca de fer cèdules, i qualcun n'hi ha que en té un parell de mils de fetes.

Molta confiança tenim amb la bona voluntat, amb lo bon sentit, amb l'entusiasme dels qui ja són venguts a fer-nos costat i dels qui vendran.

La bona voluntat, el bon sentit, l'entusiasme, an el servici d'una idea noble, alta, desinteressada, com la del Diccionari que anam a emprendre, són una força imponderable, són unes grans palanques, són uns factors de gran potència: les sobra virtut per obrir camins per dins males petges les més inaccessibles, per aplanar les muntanyes més alteroses i agullonades, per tirar ponts damunt els barrancs més amples i més fondos, per decantar tots els obstacles, per vèncer fins i tot els impossibles.

Comptam també amb la cooperació franca i re-solta, amb la cooperació importantíssima dels literats mallorquins, glòria de les lletres pàtries, que ens assistiran amb los seus inapreciables talents i amb los tresors de la seva experiència.

No sols comptam amb aquests benemèrits de la Pàtria, sinó que confiam de que els literats i amadors de la llengua de Catalunya, Rosselló i València no nos han de negar la seua cooperació. A l'hora d'ara ja ens han oferida la llur, entitats tan importants com lo Molt Reverent P. Lluís Adroer, de la Companyia de Jesús, Provincial d'Aragó, lo Dr. D. Marcel·lí Menéndez y Pelayo, los catedràtics de l'Universitat de Barcelona Drs. D. Josep Balari i

Jovany i D. Antoni Rubio i Lluch, Mossèn Jaume Collell, Mossèn Jacinto Verdaguer, don Pompeu Fabra, los RR. P. Jaume Nonell i P. Antoni Vicent, jesuïtes, D. Ramon Picó i Campamar, D. Jaume Massó i Torrens, D. Joaquim Cases, la Secció Catalanista de la Congregació de Maria Immaculada i Sant Lluís Gonzaga de Barcelona, el Círcol Literari de Vic i d'una manera especial sos membres caporals D. Lluís B. Nadal i D. Francesc Rierola, D. Francesc de P. Mestre(s) de Tortosa, Moss. Julià Sanjuan de Morella, D. Salvador Guinot de Castelló de la Plana, D. Pasqual Boronat, Pre., D. Jeroni Fortesa i D. Francesc Badenes de València, i an el Rosselló comptam amb l'ajuda resolta i entusiasta de Mgr. Carsalade, bisbe de Perpinyà, qui s'és oferit a recomanar aquesta obra del Diccionari a tot el seu il·lustrat clero, i además s'és oferida en tot i per tot *La Société Agricole Scientifique et littéraire des Pyrénées Orientales* i lo *Patronatge de Sant Miquel*, a on hi ha aplegats tots els elements de més vàlua del Rosselló, a on hi ha homos com En Prepratx, Mossèn Bonafont, En Pere Vidal i En Delpont, tan benemèrits de la Llengua i de la Pàtria. Ells cercaran per tots els endrets d'aquella regió importantíssima gent trempada per replegar, fins allà a on se puga, el tresor, lingüístic que hi queda encara, perquè hi figur dignament dins el Diccionari.

En confiam molt d'aquells germans nostres estimadíssims, d'aquells amics corals, d'aquells catalans de França, qui conserven admirablement tota la fesomia, tot l'aire de la nostra raça. Comptam además ab un altre element: els treballs importantíssims i ben avençats que sobre el Diccionari etimològic! deixà D. Tomàs Forteza, al cel sia , a on hi ha gran part de les etimologies catalanes. Els hereus del meritíssim escriptor han posat a nostra disposició aquest tresor. Estam segurs que Deu farà brollar entre els centenars de col·laboradors que tendrem, colles de filòlegs que reprendran l'obra d'aquell Mestre il·lustre, i la completaran així com pertoca.

L'empresa és grossa, és llarga; demana molt de pit, molt de seny, molt de suc de cervell. Estam segurs de tenir el pit. Si tenim el suc de cervell i el seny que nos cal, no ho hem de dir nosaltres: ho dirà la nostra obra.

VII

CONCLUSIÓ

Vetaquí el nostre pensament i la manera com trobam que el poríem realisar.

Precisament perquè comprenem que l'empresa és gegantina, colossal, i estam convençuts de la nostra curtedat i petitesa, per això cercam, per això imploram el concurs, la cooperació de tots els amics de la llengua, tota vegada que sols donant-nos tots les mans, fent tots un cos, és possible arribar a l'enfront, i dur a cap aquesta obra magna.

El pensament i la manera de realisar-lo que acabam d'exposar, proposam a tots els amics de Mallorca, Catalunya, València i el Rosselló, a tots els amics de la gloriosa, de la polent, de la valenta, de l'estimadíssima llengua materna, parlada fa tants de sigles an aquestes heroiques i nobilíssimes regions de l'antiga i famosa nacionalitat catalana.

A tots els qui parlen, a tots els qui estimen aquesta llengua, diguem-li mallorquina, catalana, valenciana, llemosina, rossellonesa, per el nom no ens hem de desavenir, a tots nos dirigim, a tots demanam ajuda, socós, cooperació, costat i assistència.

Amb tota llibertat, amb tota ingenuïtat, que mos diguen el seu parer, que proposin les modificacions que creguen del cas, tot lo que haja de servir per fer anar avant aquesta obra, fins arribar a bon terme.

Que Déu nostre Senyor la beneesca, i la prosper, i l'empar fins que la tenguem acabada. Amén.

ANTONI M. ALCOVER PRE.

Diada del B. Ramón Lull, 3 Juliol, 1901.

TAULA

I. Proposta del pensament	5
II. Què és lo que volem fer	7
III. Manera de realisar el pensament	7
§. 1. Com han d'esser les cèdules	7
§. 2. Les seccions: Secció de monuments escrits	7
§. 3. Mostra de les cèdules de les seccions de monuments escrits	10
§. 4. Seccions del llenguatge vivent	22
§. 5. Llista de les Seccions del llenguatge vivent	23
§. 6. Manera com aquestes seccions han de treballar	34
§. 7. Mostra de les cèdules de les Seccions del llenguatge vivent	36
§. 8. Manera de funcionar les diferents seccions i el conjunt	41
IV. Els Secretaris	42
V. Els Corresponsals	43
VI. Elements amb què comptam	44
VII. Conclusió	45